

Turun kaupunki

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelma 2025-2028, päivitys 2025

Turun kaupunki

Sisällys

1 YLEINEN OSA.....	4
1.1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoite	4
1.2. Lautakunnan valvontavastuu ympäristöterveydenhuollosta	6
1.3. Valvonta-alue ja sen erityispiirteet	6
1.4. Toimintaympäristön muutokset ja tavoitteet vuodelle 2025	6
1.5. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	7
1.6. Yleistä tarkastustoiminnasta	8
1.7. Valvonnan maksullisuus	9
1.8. Resurssit	10
1.8.1. Tarkastuksiin käytetty aika	11
1.8.2. Henkilöstöresurssit	12
1.8.3. Arvio henkilöstöresurssien riittävydestä terveystaloudessa	12
1.9. Valvontahenkilöstön pätevyys ja perehdytys	13
1.10. Koulutus	14
1.11. Laatu järjestelmä	14
1.12. Viestintä	15
1.13. Ohjaus ja neuvonta	16
1.14. Erityistilanteisiin varautuminen	16
1.14.1. Epidemioiden selvittäminen ja selvitystyöryhmä	17
2 Elintarvikevalvonta	18
2.1. Oiva-järjestelmä ja suunnitelmalliset tarkastukset	19
2.1.1. Valvonnan painopisteet	22
2.1.2. Elintarvikevalvonnan tavoitteet vuodelle 2025	22
2.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	23
2.3. Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt	23
2.4. Tarkastukset valvontakohteisiin	24
2.5. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja omat projektit	26
2.6. Elintarviketoimijan luotettavuuden arviointi	27
2.7. Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu	27
2.8. Hallinnolliset pakkokeinot elintarvikevalvonnassa	28
3 Terveystaloudenvalvonta	29
3.1. Suunnitelmallinen valvonta	31
3.1.1. Valvonnan painopisteet	34
3.1.2. Valvonnan tavoitteet vuodelle 2025	35
3.1.3. Omavalvonta	35

3.1.4. Talousvesi	35
3.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	36
3.2.1. Laivatarkastus	38
3.2.2. Ruumiinkuljetusluvat.....	38
3.3. Terveystensuojelulain mukainen ilmoitus- ja hyväksymismenettely	38
3.4. Tarkastukset valvontakohteisiin	40
3.5. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja projektit	41
3.6. Hallinnolliset pakkokeinot terveystensuojeluvalvonnassa	42
4 Tupakkavalvonta.....	43
4.1. Suunnitelmallinen valvonta.....	44
4.1.1. Valvonnan painopisteet	45
4.1.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta.....	46
5 Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta	47
6 Eläinlääkintähuolto	48
6.1. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	48
6.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	49
6.2.1. Peruseläinlääkäripalvelu	49
6.2.2. Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	49
6.2.3. Kiireellinen eläinlääkäriapu	49
6.3. Eläinhoitola.....	50
7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	50
8 LIITE 1 Kuntien valvontaa ohjaavaa keskeistä lainsäädäntöä	51
9 LIITE 2. VALVONTAKOhteET JA TARKASTUSMÄÄRÄT 2025	54
10 LIITE 3. NÄYTTEENOTTO-SUUNNITELMA	56
10.1. ELINTARVIKELAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO	56
10.2. TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO	58
10.3. ELÄINLÄÄKINTAHUOLLON NÄYTTEENOTTO	59

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelma 2025 - 2028

Raportin tuottaja: Luvat ja Valvonta, Ympäristöterveys

Julkaistu: Helmikuu 2025

1 YLEINEN OSA

1.1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoite

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitaa Turun kaupungissa kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden luvat ja valvonta -palvelualueen ympäristöterveyden vastuualue. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä.

Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden, toimijoiden tasapuolisen kohtelun sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa on huomioitu samantyyppisten sekä koko- ja riskiluokaltaan samansuuruisten kohteiden tarkastustiheyksien yhdenmukaisuus. Kunnat arvioivat alueellaan riskejä kohdekohtaisesti ja kohdentavat suunniteltavaa valvontaa sen mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan kohteiden riskinarviointi tehdään käyttämällä Ruokaviraston laatimaa ohjetta Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (1028/04.02.00.01/2022/6). Valvira on laatinut valtakunnallisen terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan valvontaohjelman 2025 -2028, jonka mukaan suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, niiden riskiluokka ja tarkastustiheys on ohjeistettu. Riskinarviointia käsitellään tarkemmin toimialakohtaisissa osioissa.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Suunnitelma antaa kuvan siitä, mitä suuruusluokkaa valvontamaksu ao. kohteelle tulee olemaan. Lopullinen maksu toimijalle määräytyy voimassa olevan lainsäädännön ja ympäristöterveyden voimassa olevan maksutaksan mukaan sen perusteella, miten paljon valvontaa tehdään (sisältäen mahdolliset uusintatarkastukset kehotusten noudattamisen tarkastamiseksi).

Kunnan valvontasuunnitelmassa näkyy teoreettinen (laskennallinen) valvontatarve sekä realistinen valvonta, joka pystytään toteuttamaan käytettävissä olevalla henkilöstöllä.

Valvonta tulee suunnata sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja tämä arviointi tehdään paikallisella tasolla.

Elintarvikelain (297/2021) 39§:n mukaan valvontaviranomaisen on valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi laadittava vastuullaan oleva elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma ja huolehdittava yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisten terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmat on päivitettävä tarvittaessa.

Terveydensuojelulain 6§:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa huomioidaan valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa.

Eläinlääkintähuoltolain 765/2009 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä tässä laissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Uusi Eläinlääkintähuoltolaki 285/2023 tulee voimaan 1.1.2026 ja siihen liittyvät selvitystyöt tulee tehdä vuoden 2025 aikana.

Kunnan suunnitelmaan on koottu valvontayksikön alueella suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit. Kunta suunnittelee, miten painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. kohdennettuina tarkastuksina tai työn ohjauksessa.

Valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain sekä suunniteltujen tarkastusten lukumäärä on esitetty **liitteessä 2.**

1.2. Lautakunnan valvontavastuu ympäristöterveydenhuollosta

Rakennus- ja lupalautakunta toimii kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden hallinnonjärjestämispäätöksen mukaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuna terveydensuojeluviranomaisena, lääke- laissa tarkoitettuna kunnan viranomaisena sekä elintarvikelain, tupakkalain sekä eläinlääkintähuoltolain tarkoittamana valvontaviranomaisena. Kuntalain, ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön ja hallintosäännön mukaisesti toimivaltaa on mahdollista siirtää viranhaltijoille. Toimivalta on määritelty voimassa olevassa hallintosäännössä, hallinnonjärjestämispäätöksessä ja lautakunnan päätöksissä.

1.3. Valvonta-alue ja sen erityispiirteet

Turun kaupungin ympäristöterveys vastaa elintarvike-, tupakka- ja terveydensuojeluvalvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta koko Turun kaupungin alueella.

Turun erityispiirre valvonnan kannalta on valvontakohteiden runsaus ja monipuolisuus. Turussa on elintarviketeollisuutta, liha- ja kala-alan laitoksia, satama, lentokenttä, elintarvikkeiden tuontia ja vientiä, suuri määrä erikokoisia ammattikeittiöitä, tarjoilupaikkoja ja elintarvikemyymälöitä, laajamittaisia yleisötilaisuuksia, kasvien sekä eläinperäisten tuotteiden alkutuotantoa, kouluja, päivä- ja vanhainkoteja, vesilaitos, uimahalleja, kylpylöitä, uimarantoja, erilaisia hoitoloita ja eläinsuojelulain alaisia valvontakohteita.

1.4. Toimintaympäristön muutokset ja tavoitteet vuodelle 2025

Vuoden 2025 aikana on suunnitelmassa valtion aluehallinnon uudistus, joka ensisijaisesti tarkoittaisi lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan **Lupa- ja Valvontavirastoon**, johon yhdistetään Valvira, aluehallintovirastot sekä ELYkeskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Tämä tarkoittaisi rakenteellisia muutoksia myös ympäristöterveydenhuollon ohjaukseen, kun aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon ja Valviran terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan tehtävät kootaan uuteen perustettavaan Lupa- ja Valvontavirastoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut ohjausryhmän toteuttamaan **terveydensuojelulain konaisuudistusta**. Lakiuudistus toteutetaan vuosina 2024–2027.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuoden 2026 alussa ja edellyttää eläinlääkintähuoltoon liittyviä selvityksiä toteutettavaksi vuoden 2025 aikana.

Valtioneuvoston periaatepäätöksenä 16.1.2025 on hyväksytty uusi **Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, jonka** päämääränä on tarjota jokaiselle yhteinen viitekehys kokonaisturvallisuuden toteuttamiseksi omista lähtökohdistaan ([Yhteiskunnan turvallisuusstrategia – Turvallisuuskomitea](#))

Vuoden 2025 aikana **vaaratiedotteiden** antamiseen tulee muutos: terveydensuojeluviranomaisella on veteen liittyvissä poikkeustilanteissa mahdollisuus antaa itsenäisesti vaaratiedote.

Vuoden 2025 painopisteitä yksikön toiminnassa ovat edellä mainittujen valtakunnallisten muutosten tukemisen lisäksi:

- Valmius ja varautuminen
- Sertifioitujen laatujärjestelmien huomioiminen suunnitelmallisissa elintarviketarkastuksissa
- Asiakaspalautteiden mittaroinnin käyttöönotto ja jatkuvan parantamisen mallin implementointi osaksi päivittäistä johtamista (tietoperusteinen valvonta).

1.5. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa esitetään hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Valvontaviranomaisen viranomaisvalvontaa varten ottamat tai otattamat näytteet tutkitaan kyseisiä tutkimuksia tekemään hyväksytyissä laboratorioissa (Ruokaviraston hyväksytyjen laboratorioiden rekisteri).

Turun kaupungin ympäristöterveydellä on sopimus Eurofins Scientific (Raisio toimipiste) Oy:n kanssa niistä elintarvikevalvonnan tutkimuksista, jotka ovat Ruokaviraston hyväksytyjen menetelmien listalla. Vesinäytteiden tutkimukset hankitaan Lounais-Suomen Vesi- ja Ympäristötutkimus Oy:lta.

Turun kaupunki ylläpitää toistaiseksi aikaisemmin Turun kaupungin omassa laboratoriossa ollutta säteilymittaria vuosittaisilla näytteenotoilla. Mittari on sijoitettu Lounais-Suomen Vesi- ja ympäristö tutkimus Oy:n tiloihin.

Muiden mahdollisten tutkimusten osalta voidaan tapauskohtaisesti käyttää muita Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita, joilla on ko. menetelmä Ruokaviraston rekisterissä hyväksyttynä tutkittavalle matriisille.

1.6. Yleistä tarkastustoiminnasta

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvittäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa- alueen tarkastuksen. Valvonta-asetuksen mukaan tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei pidetä tarkastuksena.

Valvontasuunnitelmaan on kirjattu tarkastukset valvontakohteiden toimintatyyppien mukaan. Valvontasuunnitelmaan kirjatut tarkastukset ovat valvontayksikön säännöllistä tarkastustoimintaa. Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään.

Kaikissa tarkastuksissa käytetään ohjeina valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastusohjeita ja ohjeen liitteinä olevia tarkastuslomakkeita. Tarkastusohjeet on tallennettu verkkolevylle ja ne ovat kaikkien tarkastajien käytössä.

Joihinkin kohteisiin saattaa olla tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksen lakiperusteet käyvät ilmi valvontasuunnitelmasta (ennalta suunnitellun valvonnan osalta) ja tarkastuksen jälkeen laadittavassa tarkastuspöytäkirjassa.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuspöytäkirja tai muistio, ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia.

Tarkastuspöytäkirjaan merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat. Tarkastuspöytäkirja toimitetaan tiedoksi asianosaisille. Jos tilanne niin edellyttää, laaditaan paikan päällä tarkastuspöytäkirja jäljentävälle lomakkeelle, joista toinen jää viranomaiselle ja alkuperäinen toimijan ja tarkastajan allekirjoittamana tarkastuskohteeseen. Tarkastuspöytäkirja voidaan toimittaa tiedoksi myös muille viranomaisille. Tarkastuspöytäkirja laaditaan useimmiten toimistossa, jolloin se toimitetaan sähköisenä ja/tai postitse toimijalle. Mikäli toimijalle on annettu kehoituksia ja on epäiltävissä, että toimija ei halua näitä noudattaa, pyritään aina saamaan tarkastuspöytäkirjaan toimijan tai hänen edustajansa allekirjoitus. Jos tarkastuspöytäkirja on tehty itsejäljentävälle lomakkeelle, kirjataan vastaavat tiedot tarkastuksesta myös kohdetietojärjestelmään.

1.7. Valvonnan maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Kuntien valvonnasta perimät maksut eivät kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksuilla on oleellinen merkitys ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa. Keskusvirastot pitävät tärkeänä, että kunnissa perittäisiin maksuja kaikista niistä ympäristöterveydenhuollon suoritteista, joista lain mukaan voidaan periä maksu. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Lisäksi kunnan talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitustapausten selvittämiseksi. Näistä kunta ei voi periä maksua.

Kunnan lakisääteisistä tehtävistä, kuten ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisesta valvonnasta, toiminnanharjoittajilta perittävien maksujen on perustuttava lakiin.

Ympäristöterveydenhuollon lakien yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Täten myös valvontaprojekteihin tai -hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia, jos ne on kirjattu kunnan valvontasuunnitelmaan. Myös uusintatarkastukset ovat pääsääntöisesti maksullisia. Muiden toimenpiteiden, kuten kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastusten maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää kunnassa hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Kuntaliitto on ohjeistanut kuntia yleiskirjeellään (21/80/2006) ja 10/80/2011 ympäristöterveydenhuollon maksullisuudesta, taksojen laatimisesta sekä taksojen ja

suunnitelmien hyväksymismenettelyistä. Mallitaksa on päivitetty 16.12.2021.

Kaupunkiympäristölautakunta on 8.12.2021 § 111 hyväksynyt 1.1.2022 voimaan tulleen [ympäristöterveysmaksutaksan](#). Viranomaistoiminnan taksa perustuu käytettyyn työaikaan ja vastaa syntyneitä kustannuksia ja valtakunnallista tasoa. Taksat ja maksut tarkistetaan ja päivitetään tarvittaessa. Taksa on kuntalaisten ja toimijoiden nähtävillä ympäristöterveyden internet- sivuilla.

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, voidaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n momentin tarkoittaman korkokannan mukaan. Viivästyskoron sijasta voidaan periä viiden euron suuruinen viivästysmaksu, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Keskusvirastoilla on velvollisuus korvata kunnille sellainen työ, joka liittyy keskusvirastojen pyytämiin tehtäviin, jotka eivät lain mukaan kuulu kunnalle. Tämä koskee keskusvirastoista kuntien toimenpantavaksi ohjaamia tarkastuksia, näytteenottoja, tutkimuksia ja selvityksiä, jotka laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun. Esimerkiksi: Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka elintarvikelaissa säädetään Ruokaviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun. Lain 30 §:n 4 kohdan mukaisten valvontatehtävien suorittamisesta valtio korvaa kunnille ainoastaan näytteiden tutkimuskustannukset. Valtakunnallisesti maksuilla katetaan keskimäärin 15 % valvonnan kustannuksista.

1.8. Resurssit

Elintarvikevalvonnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisista tehtävistä ja terveydensuojeluvalvonnan tehtävänä on huolehtia tupakka- ja lääkelain sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä. Yhteistyötä vastuualueella tullaan lisäämään resurssitehokkaaseen toimintaan pääsemiseksi.

Eläinlääkintähuollon tehtävänä on järjestää eläinlääkäripalvelut, varmistaa niiden saatavuus ja laatu sekä järjestää eläinlääkäripalveluiden valvonta. Lisäksi varmistetaan elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

Turun kaupungin ympäristöterveys täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimuksen, jonka mukaan samassa yksikössä tulee olla vähintään 10 henkilötyövuotta. Turun ympäristöterveyden henkilöstön määrä on 23 vuonna 2025

kaupunkiympäristötoimialan henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Heistä 18 on terveystarkastuksessa ja 5 eläinlääkintähuollossa.

1.8.1. Tarkastuksiin käytetty aika

Tarkastustiheydet määräytyvät riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa on annettu ohjeelliset tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävät ajat. Tavoitteelliset tarkastustiheydet on määritelty toimintatyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella. Ruokaviraston valvontakohdetyypin riskiluokituksen mukaan elintarvikehuoneistotoiminnassa ja kontaktimateriaalivalvonnassa tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan suunnittelussa huomioidaan tarkastuksen kohde, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Yhteen tarkastukseen on valvontasuunnitelmassa varattu aikaa vähintään **kaksi tuntia**, mutta vaativammat kohteet vaativat jopa yhden tai useamman henkilötyöpäivän.

Tarkastukseen käytetty aika, joka suunnitelmallisten tarkastusten osalta laskutetaan toimijalta, muodostuu asiakirjojen pohjalta valmistautumisesta sekä tarkastukseen ja raportointiin käytetystä ajasta.

Voimavarojen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös matka-aika. Turussa matkat ovat kuitenkin suhteellisen lyhyitä. Tarkastuksilla käytetään myös omaa autoa. Siirtyminen itse kohteeseen vaatii keskimäärin puoli tuntia. Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annetaan tarkempia ohjeita eri lakien perusteella tehtävien tarkastusten sisällöstä ja tarkastukseen käytettävästä ajasta. Elintarvikevalvonnassa laskutetaan keskimääräisen matkustusajan mukaan puoli tuntia matka-aikaa. Etätarkastuksista ei matka-aikaa peritä.

Erityyppisten ympäristöterveydenhuollon tarkastusten sisällöstä on tarkemmin kappaleissa 4 – 8. Tarkastusten sisällöt on kuvattu valvonnan laatu järjestelmissä ja elintarvikevalvonnan OIVA-arvioinnin osalta myös www.oivahymy.fi -sivustolla

Tämän suunnitelman liitteessä 2 tarkastustiheydet on määritelty toimintatyyppikohtaisesti. Tavoitteena on määrittää elintarvikevalvonnan kohteiden tarkastustiheys toimintatyyppikohtaisesti huomioiden Ruokaviraston riskinarviointiohjeen. Terveystarkastusohjeen mukaan valvontakohteiden ja valvontakohdetyypin tarkastustiheys perustuu Valviran valtakunnallisiin ohjeisiin. Tupakkavalvonta perustuu tupakkalain 84 §, jonka mukaan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma. Liitteen 2 tarkastuskohteita päivitetään jatkuvasti vuoden aikana.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Suunnitelma antaa kuvan siitä, mitä suuruusluokkaa valvontamaksu ao. kohteelle tulee olemaan. Lopullinen maksu määräytyy voimassa olevan lainsäädännön mukaan sen perusteella, miten paljon valvontaa tehdään (mahdolliset uusintatarkastukset kehotusten noudattamisen tarkastamiseksi). Ympäristöterveydelle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin myös kohteeseen tehtävä ensimmäinen tarkastus on tämän suunnitelman mukainen tarkastus ja siitä peritään maksu.

Liitteessä 2 on esitetty valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain sekä suunniteltu tarkastusten lukumäärä.

1.8.2. Henkilöstöresurssit

Ympäristöterveysyksikön henkilöstöön kuuluu vuonna 2025 yhteensä 25 vakanssia. Valvontahenkilöstön työnjako on tehty siten, että se mahdollistaa työn edellyttämän erikoistumisen. Tehtävänkuvat ovat elintarvikevalvonta, terveydensuojeluvalvonta, tupakkavalvonta ja eläinlääkintähuolto.

Suunnitelmassa on varattava resursseja myös suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon. Tällaisia ovat esimerkiksi epäilyyn perustuva valvonta, erityistilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, sidosryhmäyhteistyö sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Kunnan viranomaisen on myös annettava tarpeen vaatiessa neuvontaa ja ohjausta esimerkiksi lainsäädännön muutoksista. Perusmaksujen perimisen myötä tämä neuvontavelvoite laajenee. Hakemuksia ja ilmoituksia, joista tulee tehdä päätös tai antaa todistus, tulee ympäristöterveydenhuoltoon keskimäärin 600 vuodessa. Lisäksi lautakuntaan valmisteltavia asioita on keskimäärin 1-2 kpl/kk.

1.8.3. Arvio henkilöresurssien riittävydestä terveystarkastuksessa

Ruokaviraston ohjeiden mukaan elintarvikevalvonnan tulee tehdä 110 tarkastusta/ tarkastaja/ vuosi. Tähän tavoitteeseen sisältyy myös valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset. Valviran ohjeen mukaan terveydensuojelulain valvontaan on tarkastajakohtainen tarkastusmäärä 70 tarkastusta vuodessa.

Terveysvalvontahenkilöstön työpäivien laskennallinen jakauma:

Valvonta-ala	Ymp. terveystarkastaja (1)	Johtava terveystarkastaja (2)	Kaupunginell ja terveystarkastajat (17)	Htpv Yht.	Htv yht.
Elintarvikevalvonta	0	80	2400	2480	11,3
Terveystarkastus	0	120	1210	1330	6
Tupakkavalvonta	0	20	130	150	0,7
Hallinto	220	220	0	440	2,0
Yhteensä	220	440	3740	4400	20

1.9. Valvontahenkilöstön pätevyys ja perehdytys

Valvontayksikössä varmistetaan, että tarkastuksia tekeillä henkilöillä on riittävä pätevyys ja asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, koulutukseen ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen. Henkilöstön osaamisen kartoittaminen on osa vuosittain käytävää kehityskeskustelua. Toimenkuvissa on otettu huomioon tavoite henkilöiden erikoistumisesta tietyille erityisosaamisalueille.

Perehdytyksessä noudatetaan kaupungin henkilöstöhallinnon perehdytysohjeita. Ympäristöterveys ylläpitää oman toimialan perehdytysmateriaalia. Perehdytyksestä vastaavat lähijohtajat sekä erikseen nimetyt henkilöt.

1.10. Koulutus

Konsernihallinto, henkilöstöpalvelut on laatinut Turun kaupungin Henkilöstökoulutuksen yleisohjeet (Henkilöstöjohtaja 30.11.2023 § 261)

Koulutuksen suuntaamisessa otetaan huomioon tehtävien jako. Koulutuksiin osallistuminen kirjataan kaupungin henkilökisteriohjelmiaan. Koulutuksiin osallistutaan määrärahojen sallimissa puitteissa.

Ympäristöterveydenhuollon keskeiset koulutukset 2025

Koulutukset	Järjestäjä
Varautumisen peruskurssi	Pelastusopisto
Laatujärjestelmä (HACCP jne)	EnviroVet
Palvelumuotoilukoulutus	Turun kaupunki
Hätäensiapu	Tarkentuu myöhemmin
Elintarvikevalvonnan koulutuspäivät	Ruokavirasto
Terveystarkastajien koulutuspäivät	Ympäristö- ja terveys
Keittokehotus- webinaari	Valvira
Ympäristöterveysjohdon koulutuspäivät	FCG
Hygieenikkoeläinlääkärien koulutuspäivät	EHY ry
Eläinlääkäripäivät	Suomen eläinlääkäriliitto
Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitys	THL, Ruokavirasto

1.11. Laatujärjestelmä

Valvonta-asetus (EY 2017/625) edellyttää valvontaviranomaista ylläpitämään toimintaansa soveltuvaa laatujärjestelmää ja noudattamaan sitä. Valvonta-asetuksen mukaan toimivaltaisen viranomaisen on harjoitettava virallista valvontaa dokumentoitujen menettelyjen mukaisesti. Ympäristöterveydessä on otettu v. 2018 käyttöön LaatuNet-laatujärjestelmäohjelmisto, joka edesauttaa laatujärjestelmän ylläpitämistä.

Yksikön toimintaa ja pätevyyttä arvioidaan sekä sisäisillä että ulkoisilla auditoinneilla ja LaatuNet interkalibroinneilla.

Laatujärjestelmän **osalta vuoden 2025 tavoitteena on jatkuvan parantamisen mallin käyttöönotto päivittäiseen toimintaan ja asiakaspalautteiden rekisteröinti ja hyödyntäminen laatujärjestelmän mittarina.**

Ympäristöterveysvalvonnassa on käytössä seuraavat kansalliset tietojärjestelmät: VATI, Ilppa ja VYHA sekä Turun kaupungin sisäisiä järjestelmiä: JoutseNet, Dotku ja SAP.

1.12. Viestintä

Ympäristöterveys noudattaa Turun kaupungin viestintästrategiaa. Viestinnän toimintaohjeet ja yhteystiedot on koottu Turun kaupungin intranettiin kohtaan viestinnän ja markkinoinnin ohjeet. Ohjeistus kattaa myös kriisiviestinnän ja sosiaalisen median ohjeet.

Ympäristöterveyden tiedottamisesta on vastuussa ympäristöterveyspäällikkö. Kriisitilanteissa noudatetaan ko. erityistilannetta varten laadittuja ohjeita ja/tai päätetään viestinnästä tapauskohtaisesti asiaa hoitavien tahojen kesken.

Viranomaisten yhteistyötä on suunniteltu ja harjoitettu tiedonsiirtoa tehostamalla. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on, että pelastustoimella on käytettävissään mahdollisimman hyvin eri organisaatioiden asian- tuntija-apu ja tarpeelliset tiedonvaihtokanavat, jotta monien viranomaisten osaamista vaativissa häiriötilanteissa saadaan luotua tilannekuva nopeasti ja kattavasti. Ympäristöterveyspäällikkö osallistuu toimintaan ympäristöterveyden edustajana.

Ympäristöterveys laatii tiedotteita ajankohtaisista asioista yhteistyössä Turun kaupungin viestintäyksikön kanssa. Tiedotteet julkaistaan kotisivuilla sekä toimitetaan tarvittaessa tiedotusvälineille.

Asiakaspalautteet: Ympäristöterveyden asiakaspalautteestaava on toimistonhoitaja. Palautteet saapuvat vastuuhenkilöille kaupungin sähköisen palautepalvelun kautta ja ne jaetaan vastattaviksi ao. henkilöille.

Hätä- ja viranomaistiedotteet tehdään pelastusviranomaisen kautta. Vuoden 2025 aikana tähän tulee muutos, jolloin terveydensuojeluviranomaisella on veteen liittyvissä poikkeustilanteissa mahdollisuus antaa itsenäisesti vaaratiedote.

Ympäristötoimella on käytössä viranomaisradioverkossa (VIRVE) toimiva puhelin viranomaisten välistä yhteydenpitoa varten.

1.13. Ohjaus ja neuvonta

Asiakaspalvelu: Terveystarkastajien ja kaupungineläinlääkärin puhelinaika on päivittäin klo 8.30-9.30. Kaupunkiympäristön asiakaspalvelupiste on avoinna klo 9-15.00. Neuvontaa ja opastusta annetaan myös tarkastuskäyntien yhteydessä mm. lainsäädännön vaatimuksista. Merkittävistä toimintaan vaikuttavista lainsäädännön muutoksista tiedotetaan asianosaisille kotisivuilla, tarkastuskäyntien yhteydessä ja tarvittaessa kohdennetusti kirjeitse tai sähköpostilla.

Elintarvikevalvonta järjestää v. 2025 kaksi yleistä infotilaisuutta toimijoille (koulutus torimyyjille ja koulutus ravintoloille). Terveysvalvonta osallistuu aktiivisesti ja Aurajoki-työryhmään, jonka tarkoituksena Aurajoen ympäristön viranomaisyhteistyö. Terveysvalvonta osallistuu aktiivisesti kaupungin sisäisiin työryhmiin.

1.14. Erityistilanteisiin varautuminen

Valtioneuvoston periaatepäätöksenä 16.1.2025 on hyväksytty uusi **Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, jonka** päämääränä on tarjota jokaiselle yhteinen viitekehys kokonaisturvallisuuden toteuttamiseksi omista lähtökohdistaan ([Yhteiskunnan turvallisuusstrategia – Turvallisuuskomitea](#)).

Varautumisessa keskeistä on sisäisen turvallisuuden, ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun viranomaisten suorituskykyjen ylläpitäminen ja kehittäminen.

Ympäristöterveydellä on erityistilannesuunnitelma ja ohjeistus, joka tukeutuu edellä mainittuihin viranomais- ja muihin ohjeisiin. Suunnitelmasta vastaa ympäristöterveyspäällikkö ja **vuoden 2025 tavoitteena on suunnitelman päivittäminen päivitetyn turvallisuusstrategian mukaiseksi.**

Ympäristöterveys osallistuu v. 2025 aktiivisesti **paikallisiin ja kansallisiin varautumiseen liittyviin harjoituksiin ja koulutuksiin.**

Ympäristöterveys on huomioitu myös Varhan erityistilannesuunnitelmassa ja yhteystiedot on kerätty ympäristöterveyden hälytyskaavioon. Ympäristöterveys osallistuu tarvittaessa hyvinvointitoimialan kriisiviestintä- ja erityistilanneharjoituksiin.

Turun Vesihuolto Oy on laatinut kriisiviestintäsuunnitelman, joka on ympäristöterveydenhuollon käytettävissä. Mahdollisia tilanteita on myös harjoiteltu yhdessä.

1.14.1. Epidemioiden selvittäminen ja selvitystyöryhmä

Turussa on nimetty elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvitystyöryhmä, jonka toimintaan osallistuvat epidemian aiheesta (vesivälitteinen, elintarvikevälitteinen, zoonoosit) riippuen: tartuntatautilääkäri, tartuntatautihoitaja, ympäristöterveyspäälikkö, johtavat terveystarkastajat, terveystarkastajat, vesilaitoksen edustaja, liikuntatoimen edustaja, hygieenikoeläinlääkäri ja valvontaeläinlääkärit.

Ryhmä kokoontuu tarvittaessa. Kokoonkutsujana toimii ympäristöterveyspäälikkö tai hänen sijaisensa. Ryhmää laajennetaan tarvittaessa esim. kaupungin viestinnän edustajalla.

Selvitystyöryhmälle on laadittu prosessimuotoinen toimintaohje ja viestinnän osalta noudatetaan Turun kaupungin viestintäohjetta.

Epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY), joka on THL:n ja Ruokaviraston yhteinen. Epäilyilmoitus tehdään mahdollisimman pian epidemian havaitsemisen jälkeen ja selvitysilmoitus viimeistään kolmen kuukauden kuluttua selvityksen päättymisestä. Tarvittavat elintarvike-, vesi- ja pintapuhtausnäytteet otetaan ympäristöterveydenhuollon toimesta ja tarvittavat näytteet sairastuneista otetaan infektioiden torjuntayksikön toimesta ja koordinoimana.

2 Elintarvikevalvonta

EU:n jäsenvaltioiden harjoittaman virallisen elintarvikevalvonnan järjestämistä koskevista yleisistä velvollisuuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artikkelissa 9. Valvontaa tulee suorittaa kaikkien toimijoiden osalta säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Turun kaupungin elintarvikevalvontakohteiden riskinarviointi perustuu Ruokaviraston elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalien riskiluokitusohjeessa (1028/04.02.00.01/2022/5) annettuihin ohjeellisiin tarkastustiheyksiin. Valvontatarpeen määrittämisessä otetaan myös huomioon, miten toimija on aiemmin noudattanut lainsäädäntöä, saamiaan määräyksiä ja sääntöjä sekä miten luotettava toimijan omavalvonta on ollut. Ohjeellinen tarkastustiheys on lähtökohtainen toiminnasta johtuva tarkastustiheys, joka on arvioitu siten, että toiminnassa on kaikki pääosin kunnossa. Toiminnan luonne, laajuus ja valvontahistoria yhdessä määrittelevät siis toiminnan riskin ja sen valvontatarpeen. Ohjeellista tarkastustiheyttä voidaan laskea tietyissä tapauksissa ohjeen mukaisesti valvontahistoria tai kausiluonteisuus huomioiden.

Toiminnan luonteeseen ja riskialttiuteen vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät. Raat eläinperäiset elintarvikkeet sisältävät enemmän mikrobeja, myös patogeenejä, kuin riittävästi kypsennetyt. Pakkaamattomat elintarvikkeet kontaminoituvat herkemmin kuin pakatut, raakojen ja sellaisenaan syötävien elintarvikkeiden käsitteleminen samoissa tiloissa aiheuttaa risti-kontaminaation vaaran. Hyvillä tuotantotavoilla estetään allergeenikontaminaatio. Tuotteisiin liittyviä vaaroja ovat myös elintarvikkeiden sisältämät vierasaineet tai lisäaineet, jotka eivät ole elintarvikkeelle sallittuja tai elintarvikkeen puutteelliset tai virheelliset tiedot ja harhaanjohtava markkinointi. Herkille kuluttajaryhmille kuten lapsille tarkoitettujen elintarvikkeiden tuotelainsäädännön noudattamisen varmistaminen on tärkeä osa riskiperusteista valvontaa.

Kontaktimateriaalien riskit määrittyvät pääosin, niiden kemiallisen koostumuksen ja yksittäisten kemiallisten aineiden siirtymän perusteella. Siirtymään ja suuruuteen vaikuttaa oleellisesti millaisissa olosuhteissa kontaktimateriaali on kosketuksissa elintarvikkeeseen.

Alkutuotannon tarkastustiheyden suunnittelussa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta

”Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi” (Ruokavirasto 242/04.02.00.01/2023) taulukkoa 3 ja 4.

Elintarvikevalvonnan tulee olla yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikevalvontakohteita ovat esim. hyväksyntää edellyttävät ja rekisteröitävät elintarvikehuoneistot, alkutuotantopaikat ja kontaktimateriaalialan (elintarvikkeen kanssa kosketuksiin tuleva materiaali) toimijat. Lisäksi valvonnalta edellytetään uuden elintarvikelain ja perusmaksujen käyttöönoton myötä vuodesta 2022 eteenpäin paitsi vaikuttavaa valvontaa myös toimijoiden neuvontaa. Lisäksi valvontaviranomaisella tulee olla kohteista ajan tasalla olevat tiedot. Turussa tiedot on koottu Ruokaviraston ylläpitämään valtakunnalliseen VATI -kohdetietojärjestelmään vuoden 2019 alusta lähtien. Kohteiden päivitystyö on jatkuvaa. Edellä mainitun järjestelmän rinnalla käytössä on Digia tarkastaja -tiedonhallintaohjelma, ohjelma toimii tietovarantona kohteiden valvontahistoriasta ennen vuotta 2019. Digia tarkastaja - ohjelmasta luovutaan asteittain, vuoden 2020 lopussa sopimus on irtisanottu ja käytössä on enää ohjelman lukuoikeus.

Keväällä 2018 solmittiin sopimus elintarvikevalvonnan eläinlääkäriyhteistyöstä Liedon, Raision, Turun ja Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuoltovalvontayksiköiden yhteistoiminta-alueilla. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on mahdollistaa Liedon, Raision, Turun ja Uudenkaupungin palveluksessa olevien elintarvikevalvontaa hoitavien eläinlääkärien virkatyö ko. yhteistoiminta-alueella. Toimivalta yksiköiden yhteistoiminta-alueilla vähentää haavoittuvuutta ja mahdollistaa tehtävien keskeytyksettömän hoidon loma-aikoina ja esimerkiksi kiireellisissä tapauksissa poissaolotilanteissa.

Ympäristöterveydenhuollon yksiköissä on pääsääntöisesti yksi päätoimisesti elintarvikevalvontaa hoitava hygieenikkoeläinlääkäri. Sopimus myös mahdollistaa yhteistyön erikoistapausten hoidossa.

2.1. Oiva-järjestelmä ja suunnitelmalliset tarkastukset

OIVA-tarkastukset tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti ja tarkastustulokset julkistetaan Ruokaviraston ylläpitämällä internetsivulla www.oivahymy.fi. Toimijalla on velvollisuus julkistaa Oiva -valvonnan tulokset asiakkaille valvontakohteessa sekä tarvittaessa yrityksen kotisivuilla. OIVA-järjestelmä kattaa nykyään kaikki säännölliseen valvontaan kuuluvat elintarvikevalvonnan kohteet, lukuun ottamatta kontaktimateriaalitoimintaa.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta siirtyi Ruokavirastolta kunnille vuonna 2020. Sisämarkkinavalvontaa suoritetaan osana elintarvikehuoneiston suunnitelmallisia tarkastuksia. Ruokaviraston riskiluokitustaulukossa (ohje 1028/04.02.00.01/2022/5) taulukossa 2 on määritelty sisämarkkinatoimijoiden riskiluokka. Käytännössä Turussa on toimijoita, jotka

kuuluvat toimintaluokkaan 2 ja 3 eli tarkastustiheydeksi on näissä luokissa määritelty 0,35-2 kertaa vuodessa. Tarkastusaikaa on suunniteltu tarkastusta kohden kuluvaan 1-4 tuntia riippuen toiminnan laajuudesta. Sisämarkkinavalvonta lisää ko. elintarvikehuoneiston suunnitelmalliseen valvontaan kuluvaan aikaa, koska useimmiten sisämarkkinatuontia harjoittava elintarvikehuoneisto tekee muutakin elintarvikehuoneistotoimintaa kuin sisämarkkinavalvontaa. Turussa on tällä hetkellä 24 sisämarkkinavalvonnan kohdetta (VAT QV_002; 3.12.2024). Valvonta on maksullista, kuten muukin suunnitelmallinen valvonta.

Kontaktimateriaalitoimijoiden osalta valvonta kuuluu suunnitelmalliseen valvontaan, mutta tarkastuksista ei tehdä oiva -järjestelmän mukaista raporttia. Valvonta kohdistuu erityisesti toimintaan ennen vähittäismyyntiä. Turun valvontakohteiden kattavuudessa on puutteita tältä osin ja tietojen ajantasaistamista jatketaan myös vuonna 2025.

Vuonna 2025 elintarvikevalvonnan valvottavia toimipaikkoja on yhteensä 1824 kpl mukaan lukien alkutuotannon kohteet 93 kpl (VAT QV_002; 3.12.2024). Joka vuosi tarkastettavia kohteita on noin 531 (VAT QV_003; 3.12.2024) ja harvemmin tarkastettavia loput noin 1300 kpl. Osa vuosittain tarkastettavista kohteista edellyttää kaksi tai useampia tarkastuskäyntejä per vuosi. Harvemmin tarkastettavien kohteiden osalta tarkastusvälit vaihtelevat joka toinen vuosi tai joka kolmas vuosi tapahtuvaksi. Turussa ei ole käytössä valvontahistoriaan perustuvaa tarkastusvälin harvennusta, johon ohjeellisten tarkastusvälien toteutumattomuudesta.

VATIn vuosisuunnitelma raportin (VAT QV_003; 10.12.2022) mukaan vuonna 2025 Turun kaupungin elintarvikevalvonnassa tulisi tehdä yhteensä 974 suunnitelman mukaista tarkastusta. Ruokaviraston vuosisuunnitelma ei kuitenkaan sisällä seurantatarkastuksia, joita arvioidaan aiempien vuosien toteumaan perustuen olevan n. 10 % tarkastuksista eli tämä tarkoittaa ~100 tarkastusta lisää. Vuosisuunnitelma ei sisällä selvityksiä, jotka eivät kuulu elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tällaisia selvityksiä ovat mm. elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien takaisinvetoselvitykset ja ruokamyrkytys selvitykset sekä hallinnollisten päätösten, velvoitteidenhoitoselvitysten sekä seuraamusmaksujen valmistelutyö.

Ohjeelliset tarkastusmäärät ja tarkastusajat perustuvat tilanteeseen, että kohteesta annetut tiedot pitävät paikkansa eikä tarkastuksella tule esiin ylimääräistä selvitettävää tai havaita lisäselvittelyä vaativia puutteita toiminnassa. Lisäksi ohjeellisen tarkastusajan toteutuminen edellyttää, että aiempina vuosina ei ole jäänyt tekemättä tarkastuksia. Valvonnassa näkyy toisinaan kohteiden tietotaidossa ja tasossa se tosiseikka, ettei virallista valvontaa ole pystytty suorittamaan säännöllisesti. Kohteita on jäänyt merkittävästi tarkastamatta vuosien varrella, mistä syystä kentällä on noin 120 elintarvikekohdetta, joissa viimeisin tarkastus olisi pitänyt tehdä vuotta 2023 aiemmin.

Ruokavirasto on määritellyt, että säännöllisenä valvontana voidaan pitää kolmen vuoden välien ta-
pahtuvaa tarkastusväliä. On myös huomioitava, että joidenkin kohteiden valvonta edellyttää ohjeen
mukaan useampia tarkastuksia vuodessa. Nämä kaikki edellä kuvatut seikat vaikuttavat siihen,
että tarkastusten tavoitetaso on korkeampi Turussa kuin Ruokaviraston ohjeellinen laskelma.

Yhteensä Turun ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnassa tulisi laskennallisesti tehdä
vuonna 2025 noin 1200 tarkastusta.

Ruokaviraston ohjeessa on otettu kantaa tarkastukseen kuluvaan aikaan. Kuluva aika tarkastuk-
sella riippuu siitä mikä tarve kohteessa on; tarpeeseen vaikuttaa kohteen tietotaidon taso. Pää-
sääntöisesti mitä harvempi tarkastusväli, sen enemmän valvontakohteella on tarvetta ohjaukseen
ja siten tarkastus vie aikaa enemmän. Turussa otettiin käyttöön taksassa kohdetyyppikohtainen
maksu vuoden 2022 alusta lähtien.

Ruokaviraston laatima ohjeellinen ja suuntaa antava taulukko antaa siten yleensä tarkastukseen
käytettävän minimiajan ja tätä toteutetaan Turun ympäristöterveydessä ihanteellisessa tilanteessa.

Ruokavirasto ohjeistaa tarkastustehokkuuden tavoitteeksi keskimäärin 110 tarkastusta elintarvike-
valvonnan henkilötyövuotta kohden, mikä sisältää kaikki eri perustein tehtävät tarkastukset. Tu-
russa ohjeistettuun tarkastustavoitteeseen ei olla yletty, koska valvontavaje laskee tavoitteen to-
teumaa ja tarkastuksiin käytettävä aika on usein ohjeellista aikaa suurempi. Lisäksi valvontayksi-
kön resursseja vie kivijalkamyymälöiden/tarjoilupaikkojen toimijoiden runsas vaihtuvuus. Vuonna
2025 Turun ympäristöterveyden tarkastustavoite on vuodessa 80 tarkastusta/htv.

Tavoitteen toteutuessa tarkastuksia vuonna 2025 tehtäisiin $11 \text{ htv} \cdot 80 \text{ tark} = 880 \text{ kpl}$.

Tarkastusten priorisoinnissa on yksikössä sovittu siten, että ensisijaisesti tarkastetaan uudet koh-
teet ja uusintatarkastukset sekä toteutetaan kiireelliset toimet. Näiden jälkeen voidaan suorittaa
suunnitelmalliset tarkastukset. Suunnitelmallisissa tarkastuksissa painotetaan kohteita, joiden tar-
kastusväli on muodostunut pitkäksi.

Laskennallisesti resurssitarve vuodelle 2025 80 tarkastusta/htv tarkastustehokkuus- tavoitteella
laskettuna on 15 htv, Ruokaviraston ohjeistamalla tarkastustehokkuudella resurssitarve olisi noin
10,9 htv. Elintarvikevalvonnan henkilöresurssi on vuoden 2025 alussa 12 htv:a. On huomioitava,
että elintarvikevalvonnan johtavan tarkastajan työpanos ei käytännössä ole kuin enimmillään
40%:a elintarvikevalvontaa. Ruokaviraston ohjeistamalla tarkastustehokkuudella laskennallinen

resurssivajetta vuonna 2025 ei ole. Turun kaupungin ympäristöterveyden määrittämällä tarkastustehokkuudella laskennallinen resurssivaje on 3 htv.

2.1.1. Valvonnan painopisteet

Vuonna 2025 valvonnan paikallisia painopistealueita on tarkastusten kohdistaminen riskiluokituksen perusteella, epäkohtien korjaamisen valvonta uusintatarkastuksilla, yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa, toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan kehittäminen sekä palveluiden kehittäminen asiakaslähtöisesti.

Lisäksi Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2025-2028 mukaisia painopistealueita vuonna 2025 ovat:

- Vastuullisuus ja kestävyys
- Valmius, varautuminen ja huoltovarmuus
- Teknologia ja tieto
- Lämpötilahallinta (Oiva-asiakokonaisuus 6); Valvontatietojen 2023-2024 analysointi ja yhteenveto valvontatuloksista. Mahdollisten jatkotoimenpiteiden suunnittelu.

Ruokaviraston aloittamaa kontaktimateriaalivalvonnan painopistettä jatketaan myös toukokuun 2025 loppuun saakka. Tässä tarkastetaan kontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuutta osoittavia asiakirjoja (sekä tutkimustulokset että vaatimustenmukaisuusilmoitukset) sekä valmistajilla että maahantuojilla. Tarkastusten yhteydessä kysytään yrityksiltä PFAS -yhdisteiden ja 'BPA-yhdisteiden käytöstä/esiintymisessä tuotteissa.

Toisena Ruokaviraston asettamana painopisteenä vuodelle 2025 on kontaktimateriaalien merkintöjen valvonta.

2.1.2. Elintarvikevalvonnan tavoitteet vuodelle 2025

Turun kaupungin elintarvikevalvonnalla on vuodelle 2025 seuraavat tavoitteet:

- 880 kpl tarkastusta
- Suunnitelmallisten tarkastusten osuus pysyy vuoden 2024 tasolla (86%)
- Kehitetään asiakaslähtöisiä palvelukeinoja

Tavoitteiden toteutumista seurataan elintarviketiimin palavereissa. Seurannassa otetaan huomioon myös Valtakunnallisessa VASUssa määritellyt mittarit ja painopistealueet.

2.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Valvontasuunnitelman ulkopuoliseen valvontaa kuuluvat ruokamyrkytyspäilyihin, asiakasvalituksiin, takaisinvetoihin tai suunnitelman ulkopuolisiin asiakirjatarkastuksiin liittyvä tarkastukset. Ruokamyrkytyksiin tai takaisinvetoihin liittyvät tarkastukset tulee tehdä mahdollisimman nopeasti ja tapauksen laajuuden mukaan siihen tarvitaan yhtä aikaa monen terveystarkastajan työpanosta.

2.3. Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt

Elintarvikelain mukaan ilmoitus elintarviketoiminnan aloittamisesta tulee tehdä viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäinen tarkastus rekisteröityyn elintarvikehuoneistoon tehdään Ruokaviraston ohjeen mukaan pääsääntöisesti 1, 3 tai 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta, ottaen huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Tavoitetaso Turussa on, että ko. kohteissa suoritetaan tarkastus 3 kk sisällä ilmoituksen käsittelystä. Tarkastus voidaan tehdä jo ennen toiminnan aloittamista, jos ilmoituksen johdosta on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja saattaa vaarantua, ellei riskien hallintakeinoista varmistuta ennen aloittamista.

Valvonnan painopiste on jälkivalvonnassa, mikä näkyy käytännössä kentällä tapahtuvan valvonnan ja mahdollisten hallinnollisten pakkotoimenpiteiden lisääntymisenä. Toimija tekee ilmoituksen kirjallisesti, joko sähköisen Ilppa-palvelun avulla tai itse täytettävällä lomakkeella. Toiminnan lopettamisesta on tehtävä kirjallinen ilmoitus valvontaviranomaiselle. Ilmoitus käsitellään kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta tai täydennysmateriaalin saavuttua.

Elintarvikealan toimijan, jonka harjoittamalta elintarviketoiminnalta eloperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä, on poiketen siitä, mitä 10 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Hakemusten käsittelyssä huomioidaan laki palvelujen tarjoamisesta 1166/2009 ja

sen asettamat vaatimukset hakemusten käsittelylle sekä hallintolain vaatimukset asian käsittelystä ilman aiheutonta viivytystä. Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

2.4. Tarkastukset valvontakohteisiin

Valvonta-asetuksen (EU 2017/625) mukaan viranomaisen on harjoitettava virallista valvontaa dokumentoitujen menettelyjen mukaisesti. Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla tarkastetaan mm. elintarvikehuoneiston soveltuvuus toimintaan, omavalvontasuunnitelman sisältö ja toteutuminen, asiakirjat, laitteet, tuotteet sekä toiminta.

Suunnitelmallisen, OIVA-järjestelmään kuuluvan elintarvikevalvonnan tarkastusohjeet ovat viranomaisille tarkoitetussa Pikantissa <https://pikantti.ruokavirasto.fi> , josta löytyy myös tulkintaohjeita. Tarkastusohjeet ja arviointikriteerit ovat myös kaikkien luettavissa Ruokaviraston sivuilla. Ohjeisiin sisältyvät arviointikriteerit, joiden perusteella kohde saa arvosanan A-D. Arvosanat C ja D edellyttävät aina uusintatarkastusta viimeistään kahden viikon kuluttua puutteiden korjaamiseen annetusta määräajasta. Tapauskohtaisesti arvosana C ja arvosana D edellyttää aina määräyksen antamista eli ns. hallinnollista pakkotoimea.

Kaikki Oiva-tarkastusohjeiden sisältämät asiat pyritään tarkastamaan vähintään kerran kolmen vuoden aikana, jos asiaa sovelletaan valvontakohteessa. Asiakokonaisuuksien valvonnassa **priorisoidaan puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja ristikontaminaatioon liittyvät asiat**, sillä niiden tila voi muuttua nopeasti ja epäkohdat niissä vaikuttavat välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen.

Virallista valvontaa koskeva asetus (EU) 2017/625 velvoittaa huomioimaan säännöllisessä riskiperusteisessa valvonnassa omavalvonnan luotettavuuden ja tulokset, mukaan lukien yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät.

Mikäli elintarvikehuoneistolla on käytössä sertifioitu elintarvikkeiden laatujärjestelmä, voidaan suunnitelmallisista tarkastuksista vähentää yksi tarkastus, jos tarkastustiheys on neljä tai alle vuodessa, ja kaksi, jos tarkastustiheys on yli neljä vuodessa. Edellytyksenä vähentämiselle on, että elintarvikehuoneiston tarkastustiheys on vähintään kolme tarkastusta vuodessa ja valvojalle esitetään auditointiraportti.

Lisäksi laitoskohteissa voidaan vähentää tarkastustiheyttä yllä kuvatusti, mikäli kuuden peräkkäisen Oiva-arvioinnin yleisarvosana on ollut Oivallinen. Tämä voi vaikuttaa tarkastusten kokonaismäärään toteutuman arvioinnissa

Muita tarkastus- ja toimintaohjeita sekä yksikön omia tulkintoja on kirjattuna laatujärjestelmässä sekä yksikön verkkokansioissa ja teams -kansioissa. Vanhoja kiinteistöjä on paljon ja niissä on usein ongelmia ilmanvaihdossa sekä rakenteissa, minkä vuoksi tarvittaessa toimitaan yhdessä rakennusvalvonnan kanssa. Tarkastukset tehdään kohteen ollessa toiminnassa ja pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastus katsotaan tehdyksi ennalta ilmoittamatta myös silloin, kun toimija ei ehdi korjata tarkastettavaa asiaa ilmoittamisen ja tarkastuksen välisenä aikana. Tarkastuksista joudutaan sopimaan ennakolta, kun on välttämätöntä varmistaa vastuuhenkilön paikalla olo. Tietty tarkastukset voidaan tehdä toimistossa asiakirjatarkastuksena (esim. omavalvontasuunnitelman tai pakkausmerkintöjen tarkastus). Poikkeusaikana myös muita kuin edellä kuvattuja tarkastuksia voidaan tehdä asiakirjatarkastuksina.

Elintarvikehuoneiston sijaitessa toimijan kotina käyttämässä huoneistossa, tehdään tarkastus pääasiassa kotirauhan suojaamisen vuoksi asiakirjatarkastuksena, ellei ole kyseessä terveysvaaraepäily, kotirauhan piirissä oleviin elintarvikehuoneistoihin on kuitenkin mahdollista tehdä tarkastus myös kohdekäynteinä.

Toimijalle laaditaan tarkastuksesta aina tarkastuspöytäkirja, johon kirjataan tarkastetut asiat ja puutteet korjausaikatauluineen. OIVA-järjestelmässä tarkastuspöytäkirja muodostetaan kohdetietojärjestelmässä ja lähetetään toimijalle suoraan keskitetyn järjestelmän kautta. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja kohdetietojärjestelmään kirjataan, kun toimija on toteuttanut korjaukset. Puutteiden korjaaminen todetaan tekemällä uusi seurantatarkastus määräajan jälkeen. Mikäli toimija ei korjaa puutteita sovitussa aikataulussa ja nämä puutteet ovat toistuvia ryhdytään hallinnollisiin pakkokeinoihin, joista elintarvikelain edellyttämissä tapauksissa on lautakunnan tai laajuudesta riippuen Ruokaviraston päätettävä.

Valvonnan laatujärjestelmän päivitystä jatketaan myös elintarvikevalvonnan osalta. Elintarvikevalvonnan auditointeja tehdään yhteistyössä terveydensuojelun, eläinlaitoksen ja eläinlääkintähuollon kanssa. Elintarvikevalvontaan kohdistuvia auditointeja on vuosittain vaihdellen noin 1-4 kpl.

Vuonna 2025 osallistutaan Envirovetin järjestämään interkalibrointiin, mikäli se koskee elintarvikevalvontaa.

Elintarvikevalvonnan laatuvaatavalla on sisäisen auditoijan pätevyys ja hän osallistuu muun muassa auditointien suunnitteluun, Envirovetin Laatunetin kuukausittaisiin kokouksiin ja sisäisten auditoijien kokouksiin.

2.5. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja omat projektit

Elintarvikevalvonnan elintarvikenäytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 3.

Suunnitelmassa esitetty näytteenotto on viranomaisvalvontaa. Se koostuu lainsäädännössä määritellystä näytteenotosta sekä riskinarviointiin perustuvasta näytteenotosta eri valvontakohteissa ja siihen sisältyvät myös omat valvontaprojektit.

Valvontasuunnitelmassa mainittujen näytteiden tutkiminen on toimijalle maksullista. Näytteenottoa kohdistetaan erityisesti kohteisiin, joissa on elintarvikehygieenisiä riskejä ja/tai omavalvonta on puutteellista. Valvontanäytteitä otetaan tarvittaessa elintarvikevalvontakohteista, joissa on tarpeen todentaa omavalvonnan toimivuutta. Viranomaisnäytteinä otetaan mm. erityistakuutuotteiden salmonellanäytteitä 1-3 toimijalta 1-3 näytettä vuodessa. Lisäksi Turku toteuttaa vuosittain kokemusperäiseen riskinarviointiin pohjautuvia omia elintarviketutkimusprojekteja. Näytteenottoprojekteista laaditaan tiedotteet vuosittain.

Esitetyistä projekteista vuosittain toteutetaan 1-3 vaihtuvaa projektia sekä mansikan alkuperätutkimukset tarvittaessa sekä luonnontuotteiden radioaktiivisuusprojekti joka vuosi.

Vuonna 2025 toteutetaan kaksi näytteenottoprojektia, projekteista laaditaan projektisuunnitelmat ja loppuraportit.

- Tarjoilupaikoissa käytettävän jään hygieeninen laatu
- Tarjoilupaikoissa tarjoiltavat gluteenittomat tuotteet (ristikontaminaatio)

Turun ympäristöterveys osallistuu vuosittain Ruokaviraston hankkeisiin ja EU- lainsäädäntöön perustuviin näytteidenottoihin ja seurantaohjelmiin resurssien mukaan. Lisäksi osallistutaan tarpeen mukaan myös muihin viranomaisten yhteistyöprojekteihin sekä hankkeisiin, joista sovitaan erikseen.

2.6. Elintarviketoimijan luotettavuuden arviointi

Elintarvikelain (297/2021) muutoksen myötä elintarvikealan toimijan luotettavuus tuli arvioinnin piiriin. Elintarvikelain 7§:n mukaan elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on:

- 1) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarviketurvallisuuden varmistamista, elintarvikesäännösten noudattamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan;
- 2) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 3) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Luotettavuuden arvioimiseksi valvontaviranomainen voi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää toimijasta Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitetun velvoitteidenhoitoselvityksen.

2.7. Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Elintarvikelain (297/2021) uudistuksen myötä elintarviketoimijalle on mahdollista asettaa seuraamusmaksu tiettyjen virheiden osalta. Elintarvikelain mukaan valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija:

- 1) harjoittaa alkutuotantoa, elintarviketoimintaa tai kontaktimateriaalitoimintaa sellaisessa toimipaikassa, jota ei ole 9 tai 11 §:n mukaisesti hyväksytty tai josta ei ole tehty 8, 10 tai 13 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 2) harjoittaa elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien markkinointia elintarvikesäännösten vastaisella tavalla;
- 3) ei noudata 12 §:ssä säädettyä velvollisuutta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;
- 4) ei noudata 14 §:ssä säädettyä vaatimusta jäljitettävyydestä;
- 5) ei noudata 15 §:ssä säädettyä vaatimusta omavalvonnasta;
- 6) ei noudata 17 §:ssä säädettyä vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai 18 §:ssä säädettyä zoonooseja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta; tai

7) ei noudata 34 tai 36 §:ssä laboratoriolle tai siellä harjoitettavalle toiminnalle säädettyjä vaatimuksia.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

2.8. Hallinnolliset pakkokeinot elintarvikevalvonnassa

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Ruokavirasto on laatinut viranomaisille oppaan elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa 3761/04.02.00.01/2020/3 ja päätösmalliasian 10110/2.

Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Elintarvikelain 27 §:n mukaan hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa voidaan kunnassa siirtää kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta. Tällaisia ovat:

- elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen
- kiello
- elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen
- haltuunotto ja elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.

Sen sijaan esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta kunnan viranhaltijan antaman määräyksen tehosteeksi tekee aina lautakunta. Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle kuten terveystarkastajalle tai kaupungineläinlääkärille, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen.

Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava toimivaltaisen viranhaltijan käsiteltäväksi. Turussa elintarvikevalvontaviranomainen on rakennus- ja lupalautakunta.

Joitakin hallinnollisia pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Ruokavirasto (esimerkiksi markkinointikielto). Ruokavirastolla on mahdollisuus myös nk. laaja-alaisten pakkokeinojen käyttöön, eli päättää tiettyjen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä silloin, kun päätös koskee yhtä kuntaa laajempaa aluetta. Elintarvikelain 65 §:n mukaan Ruokavirasto voi päättää pakkokeinojen käyttämisestä yhdenkin kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen toimet ovat riittämättömiä terveysvaaran estämiseksi. Tätä nk. otto-oikeutta Ruokavirasto voi käyttää vain poikkeuksellisissa, tarkoin säännellyissä tilanteissa.

Elintarvikelaissa ei ole hallintomenettelyä koskevia säännöksiä, vaan sovellettaviksi tulevat hallintolain (434/2003) säännökset (kuuleminen, josta on malliasiakirja nro 10117/2, päätöksen perusteleminen jne.) Mikäli viranomainen katsoo, että pakkokeinopäätös on mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta pantava heti täytäntöön, tämä täytyy päätöksessä nimenomaisesti todeta. Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, joita toimijalle aiheutuu viranomaisen hallinnollisista pakkokeinopäätöksistä. Rangaistusseuraamuksista säädetään sekä elintarvikelaissa (10 luku) että rikoslaissa (39/1889, muutos 400/2002).

Elintarvikelaissa säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Rikoslaissa säädetään terveysrikoksesta, josta voidaan tuomita sakko- tai vankeusrangaistukseen. Elintarvikevalvontaviranomaisilla on elintarvikelain 69 §:n nojalla velvollisuus tehdä tutkintapyyntö esitutkintaviranomaisille kaikista elintarvikelainsäädännön rikkomuksista lukuun ottamatta tilanteita, joissa teko tai laiminlyönti on vähäinen. Vähäisistäkin laiminlyönneistä voidaan tehdä ilmoitus, jos kyse on niskoittelusta viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

3 Terveysuojeluvalvonta

Terveysuojelun järjestäminen kunnissa perustuu Terveysuojelulakiin 763/1994. Kunnan tehtävänä on myös huolehtia alueellaan tämän lain soveltamisalaan liittyvien Euroopan unionin asetusten noudattamisen valvonnasta sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveys-säännösten (2005) (SopS 50 ja 51/2007) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä säännösten liitteessä 3 olevan mallin mukaisesti. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja

valvontavirasto nimeää ne Suomen satamat, joissa kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee tarkastaa alukset ja myöntää tarvittaessa todistukset.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) (Tsl 6 § 2-3 mom.). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 4 a §:ssä tarkoitettu terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Valviran laatima valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus paikallisen valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu terveydensuojelulakiin (Tsl, 763/1994, 4 a §) sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin.

Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennaltaehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena.

Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä. Nähtävissä on mm. pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvien haitallisten terveysvaikutusten lisääntyminen erityisesti herkissä väestöryhmissä. Terveydensuojeluvalvonnan ohjauksessa tapahtuu valvontasuunnitelmakaudella rakenteellinen muutos, kun Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistetään uuteen valtakunnalliseen lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon. Uuden monialaisen viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2026.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt uudistuksen asettamalla terveydensuojelulain kokonaisuudistushankkeesta vastaavan ohjausryhmän 25.1.2024. Ohjausryhmän toimikausi päättyy 30.4.2027. Uudistuksen myötä terveydensuojelulaissa on tarkoituksena säätää kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta ja hallintomenettelyistä sekä viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Uudistuksessa myös täsmennetään laissa säädettyjä asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia. Lisäksi häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykälä tarkastellaan ja tarvittaessa selkeytetään. Uudistuksessa tarkastellaan laajemminkin säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Samalla kokonaisuudistuksen tavoitteena on muuttaa lakia siten,

että se vastaisi ympäristöterveydenhuollon sektorin muuta lainsäädäntöä. Turun kaupungin terveydensuojelu varaa ohjelmakaudella 2025 - 2028 työaikaa uudistuksen sidosryhmätyöhön osallistumiseen.

Säännöllisen kohdevalvonnan lisäksi asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen käsittely on merkittävä ja aikaa vievä tehtävä.

Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset. Säteilylain 156 §:n mukainen selvitysvelvollisuus koskee tiloja, jotka sijaitsevat säteilylain 155 §:n 1 mom. 1–3 kohdassa tarkoitetussa paikassa. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta.

Puolustusvoimat, Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat yhteistyössä linjanneet, että varuskuntien majoitustilat kuuluvat terveydensuojelulain suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja ovat ilmoitusvelvollisia Tsl 13 §:n 1 mom. 6 kohdan perusteella. Mikäli varuskuntien majoitustiloista ei ole aikaisemmin tehty terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta, pyydetään ilmoitus tehtäväksi. Puolustusvoimien kasarmien kuntosaleja, saunoja ja vastaavia oheistiloja käsitellään valvonnassa samoin kuin muidenkin valvontakohteiden oheistiloja.

3.1. Suunnitelmallinen valvonta

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus Tsl 13 §:n 1 mom. 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen lisäksi tehdään tarvittaessa tarkastus kohteeseen. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan mahdollisia terveyshaittoja. Niiden perusteella voi syntyä tarve antaa määräyksiä jo ennen toiminnan alkamista.

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Asiakirjatarkastukset ovat osa valvonnan prosessia.

Terveysturvallisuuslain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on viime kädessä selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset.

Tarkastusten priorisoinnissa on yksikössä sovittu siten, että ensisijaisesti tarkastetaan uudet kohteet, sitten uusintatarkastukset ja näiden jälkeen suunnitelmalliset tarkastukset. Suunnitelmallisissa tarkastuksissa painotetaan kohteita, joiden tarkastusväli on muodostunut pitkäksi.

Valvontasuunnitelmakaudella toteutetaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä kaksi näytteenottoprojektia, joista laaditaan projektisuunnitelmat ja loppuraportit.

- pintapuhtaus allastiloissa 2025
- pintapuhtaus Tsl 13 §:n huoneistoissa 2025 - 2028
- Legionellan esiintyvyys talous- ja lämpimässä käyttövedessä: majoitustilat 2025 ja allastilat 2026

Kohteisiin, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa, tehdään valvontaa vain yhteydenottojen perusteella. Tällaisia kohteita ovat mm. eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella, bingohallit, pelisalit ja -kasinot, kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat, luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä, teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitetut sisätilat, muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot, työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja, parturi- ja kampaamotoiminta, hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat, muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta saattaa aiheutua käyttäjälle terveyshaittaa.

Lainsäädäntö sisältää paljon muitakin terveydensuojeluviranomaistehtäviä, joihin on varattava henkilöresursseja ja työaikaa säännöllisen valvonnan lisäksi. Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelemine
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille

- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (toiminnanharjoittajille suunnatut koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- kansainväliset laivatarkastukset (toimintatavat terveysuhkien varalta)
- suurtapahtumat ja yleisötilaisuudet
- ruumiinkuljetusluvat
- toiminnan kehittäminen

Terveydensuojelua valvotaan yhteydenottojen perusteella ilmoitusvelvollisten toiminnanharjoittajien lisäksi myös muissa kohteissa. Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveyshaittaepäilyt ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, koska niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta.

Vuosittain ei suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia terveydensuojelussa tehdään keskimäärin 200 kpl.

Vuonna 2025 terveydensuojeluvalvonnan valvottavia toimipaikkoja on yhteensä 963 kpl (VAT QV_002; 3.1.2025). Joka vuosi tarkastettavia kohteita on noin 49 (VAT QV_003; 3.1.2025) ja harvemmin tarkastettavia on noin 914 kpl. Harvemmin tarkastettavien kohteiden osalta tarkastusvälit vaihtelevat joka toinen vuosi tai joka viides vuosi tapahtuvaksi. Turussa ei ole käytössä valvontahistoriaan perustuvaa tarkastusvälin harvennusta, johtuen ohjeellisten tarkastusvälien toteutumattomuudesta.

VATIn vuosisuunnitelma raportin (VAT QV_003; 3.1.2025) mukaan vuonna 2025 Turun kaupungin terveydensuojelussa tulisi tehdä yhteensä 202 suunnitelman mukaista tarkastusta. Vuosisuunnitelma ei kuitenkaan sisällä uusinta- ja seurantatarkastuksia, huoli-ilmoituksiin liittyviä tarkastuksia, terveyshaittaselvityksiä, epidemiaselvityksiä eikä hallinnollisten päätöstenvalmistelua.

Lisäksi ohjeellisen tarkastusajan toteutuminen edellyttää, että aiempina vuosina ei ole jäänyt tekemättä tarkastuksia. Valvonnassa näkyy toisinaan kohteiden tietotaidossa ja tasossa se, ettei virallista valvontaa ole pystytty suorittamaan säännöllisesti. Kohteita on jäänyt merkittävästi tarkastamatta vuosien varrella, mistä syystä terveydensuojelussa on noin 190 valvontakohdetta, joissa viimeisin tarkastus olisi pitänyt tehdä vuotta 2023 aiemmin (VAT_Qv002;5.9.2024).

Yhteensä Turun ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelussa tulisi laskennallisesti tehdä vuonna 2025 noin 400 suunnitelmallista tarkastusta.

Turun ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelussa tulisi Valviran ohjeistuksen mukaan laskennallisesti tehdä vuonna 2025 suunnitelmallisia tarkastuksia 202 kpl, resurssipulan vuoksi tekemättä jääneitä suunniteltuja tarkastuksia on noin 190 kpl ja suunnittelemattomia tarkastuksia tehdään vuosittain noin 200 kpl eli yhteensä noin 592 tarkastusta vuodelle 2025.

Terveydensuojeluvalvonnan henkilöresurssi on vuoden 2025 alussa 6 htv:ta (avoin virka täyttämättä) ja terveydensuojeluvalvonnan johtavan tarkastajan työpanos on enimmillään 50% terveydensuojeluvalvontaa.

Vuodelle 2025 Turun ympäristöterveyden terveydensuojelun tarkastustavoite on vuodessa 70 tarkastusta/htv. Tavoitteen toteutuessa tarkastuksia tehtäisiin $5,5 \text{ htv} * 70 \text{ tark} = 385 \text{ kpl}$. Laskennallisesta tarkastusmäärästä jää vajaaksi 207 tarkastusta/vuosi ($592 - 385$). Huomioitavaa on, että aiemmin mainitut 190 valvontakohdetta, joita ei ole pystytty tarkastamaan suunnitelman mukaisesti vaativat lisäresursseja. Henkilöstö resursseja on varattava tarkastusten lisäksi ilmoitusten ja hakeusten käsittelyyn, häiriötilannesuunnitteluun ja –harjoitteluun, epidemiaselvityksiin, lausuntoihin, asiakasyhteydenottoihin, sidosryhmäyhteistyölle, laivatarkastuksiin, ruumiinkuljetustodistuksiin sekä suur tapahtumiin ja yleisötilaisuuksiin.

Turun kaupungin ympäristöterveyden määrittämällä tarkastustehokkuudella terveydensuojelun resurssivaje on 3 htv ($207 \text{ tarkastusta} / 70 \text{ tarkastusta per henkilö}$).

3.1.1. Valvonnan painopisteet

Terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat haasteet.

Terveydensuojelun painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö:

- Alueellinen yhteistyö ja yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueen kanssa
- Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa
- Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta ja riskienhallintasuunnitelmat
- Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämisessä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä
- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä häiriötilanne- ja valmiusharjoitukset

Ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arvioinnin sisällyttäminen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet.

Vuoden 2025 aikana päivitetään valtakunnallisen valvontatietojärjestelmän kohdetietoja ja kartoitetaan edelleen valvontakohteiden määrää, jotta voidaan paremmin arvioida lisäresurssitarvetta.

3.1.2. Valvonnan tavoitteet vuodelle 2025

Turun kaupungin terveydensuojeluvalvonnalla on vuodelle 2025 seuraavat tavoitteet:

- 385 kpl tarkastuksia
- Suunnitelmallisten tarkastusten osuus on noussut verrattuna vuoteen 2024
- Kehitetään asiakaslähtöistä palvelua

3.1.3. Omavalvonta

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TSL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli.

Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seurantaa ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

3.1.4. Talousvesi

Uusitun juomavesidirektiivin myötä on kansallinen lainsäädäntö myös uusittu. Direktiivin keskeisenä tavoitteena on talousveden terveydellisen laadun turvaaminen riskienhallinnan ja laatuvaatimusten keinoin. Riskinarvioinnissa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja -jakelujärjestelmä raakavedestä kuluttajan hanaan asti. Riskienhallinnan lisäksi direktiivissä säädetään uusista seurattavista talousveden laadun kemiallisista muuttujista, hygieenisistä vaatimuksista talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille, vedenkäyttäjille annettavasta tiedosta veden laadusta

sekä muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista sekä veden saatavuuden varmistamisesta etenkin heikompiaisille ja haavoittuville väestöryhmille. Lakimuutosten myötä on terveydensuojelulain 13 §:n mukaisia ilmoitusvelvollisia kohteita lisätty.

Talousvettä koskevan juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lait on tulleet voimaan vuoden 2023 alussa. Osaan uusista säännöksistä on kuitenkin tulossa siirtymäsäännöksiä. Raakaveden riskienhallinta tulee olla laadittuna 12.7.2027 mennessä. Talousveden toimitusjärjestelmää ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet tulee puolestaan olla tehtynä 12.1.2029 mennessä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen laatii ja pitää ajan tasalla erityistilannesuunnitelman talousveden laadun turvaamiseksi. Erityistilannesuunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta on osa terveydensuojelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan terveydensuojelun valmiussuunnitelmaa. Suunnitelma on laadittava yhdessä muiden viranomaisten, talousvettä toimittavan laitoksen, sille vettä toimittavan ja muiden asianosaisten laitosten kanssa. Valvira on laatinut terveydensuojelulain 8 §:n mukaisen ohjeen talousveden laadun turvaamiseksi erityistilanteissa. Suunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on sovittava yhteen

vesihuoltolaissa tarkoitetun vesihuoltolaitoksen häiriötilannesuunnitelman sekä muiden viranomaisten ja toimijoiden varautumiseen liittyvien suunnitelmien kanssa.

Terveydensuojelulakiin on tehty muutoksia ja se sisältää siirtymäsäännöksen talousveden laadun valvontaa ja käyttöä koskevien määräysten osalta (20 §), jotka ovat tulleet voimaan 27.10.2017. Tällöin on tullut voimaan uudistettu talousvesiasetus, jolla toimeenpannaan juomavesidirektiivin liitteiden uudistukset.

Talousveden turvallisen laadun perustana on toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 20 §). Water Safety Plan (WSP) -työkalu on suositeltava apuväline toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnitteluun. Viranomaisvalvonnalla varmistetaan, että talousveden laatu täyttää talousvesiasetuksen vaatimukset.

3.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Valvontasuunnitelman ulkopuoliseen valvontaa kuuluvat mm. vesiepidemiaepäilyyn, asiakasyhteydenottoihin ja suunnitelman ulkopuolisiin asiakirjatarkastuksiin liittyvä tarkastukset sekä laivojen saniteettitarkastukset ja ruumiinsiirtotodistukset.

Suunnitelmallisen valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden piiristä poistettuihin kohteisiin tehdään ei-suunnitelmallista terveydensuojeluvalvontaa yhteydenottojen perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Asumisterveyskysymyksissä terveydensuojeluviranomainen arvioi esiintyykö rakennuksessa tai tilassa sellaisia olosuhdetekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Asumisterveyden valvontaa tehdään pääasiassa todettua tai epäiltyä terveyshaittaa koskevien ilmoitusten vuoksi ja siksi kyseistä valvontaa priorisoidaan tarkastustoimintaa suunniteltaessa. Asumisterveyteen liittyvät yhteydenotot ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily. Yhteydenoton ja tarkastuksen väliselle ajalle ei ole laissa säädetty tarkkaa aikaa, mutta hallinnon palveluperiaatteen mukaisesti hallinnossa asioivan on saatava asianmukaisesti hallinnon palveluja.

Kotirauhan piiriin kuuluviiin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Ilmoituksen käsittelystä voi periä terveydensuojelulain

mukaisen maksun. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviiin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen suorittamiseen on oltava kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys. Kotirauhan piiriin ei voi siten suorittaa tarkastusta edes toiminnanharjoittajan suostumuksella. Mikäli toiminnanharjoittaja haluaa kotirauhan piirissä olevan toiminnan tarkastettavan, on hänen itse pyydettävä tarkastusta. Tällöin tarkastus voidaan suorittaa kotirauhan piirissä olevaan kohteeseen. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tiloja ei käytetä vakituiseen asumiseen. Nämä tilat voivat siten kuulua myös suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Suunnittelematonta terveydensuojelulain mukaista valvontaa ovat myös huoli-ilmoitusten perusteella tehtävät valvontakohteiden ja asuntojen sisäilmaongelmataarkastukset ja muut valitusten yhteydessä ilmenevät epäilyt terveysvaaroista. Valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen.

3.2.1. Laivatarkastus

Turun kaupungin ympäristöterveys tekee Turun satamissa WHO:n kansainvälisen (IHR) mukaisia laivatarkastuksia alusten pyynnöstä. Laivoille annetaan todistus aluksen tarkastamisesta ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta tai edellytettävistä saniteettitoimenpiteistä. Laivatarkastus sovitetaan yleensä n. viikkoa ennen tarkastusta.

3.2.2. Ruumiinkuljetusluvut

Ulkomaille haudattavaksi tai tuhkattavaksi lähetettävä vainaja tarvitsee ruumiinkuljetusluvan. Vainajan arkkuun laittaminen ja sinetöinti tulee tapahtua suomalaisen viranomaisen, terveystarkastajan valvonnassa. Edellytyksenä vainajan siirrolle Suomen rajojen ulkopuolelle on, että vainajan kuolemansyyt on selvitetty lain (Laki kuolemansyyntä selvittämisestä 459/19731) mukaisesti ja vainajalle on annettu hautauslupa. Vainajan kuljetuksissa noudatetaan kansainvälisiä sopimuksia ruumiiden kuljettamisesta (Asetus ruumiiden kuljettamisesta koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 13/19892). Ruumiinkuljetusluvut tehdään yleensä viikon sisällä pyynnöstä, riippuen hautausluvan ja muiden tarvittavien dokumenttien valmistumisen ja kuljetuksen aikataulun varmistuttua.

Asiakasvalitusten ja huoli-ilmoitusten vuoksi tehdyt tarkastukset ovat lisääntyneet, osittain sen vuoksi, ettei valvontakohteisiin ole pystytty toteuttamaan valvontaa suunnitelmallisesti.

Näiden suunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrän arvioidaan kasvavan edelleen.

3.3. Terveysuojelulain mukainen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Lähtökohtaisesti terveysuojelulain mukaiset toiminnot ovat ilmoitusvelvollisia. Poikkeuksena ovat terveysuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset, jotka edellyttävät hyväksyntää.

Terveysuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveysuojeluviranomaisella on aina mahdollisuus oman harkintansa ja riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus terveysuojelulain liitteen 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoituksen sisällöstä on säädetty tarkemmin terveysuojeluasetuksessa (1280/1994, 4 §).

Turun terveydensuojelu on varautunut tarvittaessa tekemään asiasta muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen.

TsL 13 §:n mukainen ilmoitus tehdään seuraavasti:

- 1) majoitusliikkeen käyttöönotosta;
- 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;
- 3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio- opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta;
- 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;
- 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihon- käsittelyä, käyttöönotosta;
- 6) sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Toimija tekee ilmoituksen kirjallisesti, joko sähköisen Ilppa-palvelun avulla tai itse täytettävällä lomakkeella. Toiminnan lopettamisesta on tehtävä kirjallinen ilmoitus valvontaviranomaiselle. Ilmoitus käsitellään kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta tai täydennysmateriaalin saavuttua.

Terveysuojelu antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen antamisen yhteydessä voidaan antaa toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa. Kohteen säännöllisen valvonnan lähtökohtaista tarkastustiheyttä ei ilmoiteta toiminnanharjoittajalle todistuksen antamisen yhteydessä, koska resurssivajeen vuoksi tarkastustiheyden toteutumista ei voida taata. Ensimmäisen suunnitellun säännöllisen tarkastuksen arvioitu ajankohta ilmoitetaan todistuksessa. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä muistutetaan toiminnanharjoittajaa omavalvontavelvollisuudesta. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä voidaan tehdä tarkastus tai ensimmäisen suunnitelmallisen tarkastuksen ajankohtaa voidaan aikaisistaa, jos se mainitun arvion perusteella on tarpeen tai ilmoituksen tiedot arvion tekemiseksi ovat puutteelliset.

Terveysuojelulaki sisältää yleisperiaatteen, jonka mukaan toiminnanharjoittajan on suunniteltava ja toteutettava toimintansa siten, että terveyshaittojen syntyminen ehkäistään. Toiminnassa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon yksilöiden tai ryhmien erityinen herkkyyks ja niistä seuraavat erityisvaatimukset.

Turun terveydensuojeluvalvonnassa riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei korvata tai lopeteta terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajaksi, joka joissain kohdetyypeissä (kuten oppilaitoksissa ja päiväkodeissa) voi olla pitkäkestoinen ja ketjuuntuva. Sen sijaan epäilyn terveyshaitan johdosta valvontakohteen riskinarviointi tehdään tarvittaessa uudelleen.

3.4. Tarkastukset valvontakohteisiin

Terveydensuojelulaissa ilmoitusvelvollisten toimipaikkojen ja toimintojen jälkeen on lueteltu Vatin toimintaluokat ja -tyypit. Niistä valitaan terveydensuojelulain toimintoa tai toimipaikkaa vastaava toimintatyyppi. Valvontaohjelmassa esitetyt alustavat tarkastustiheydet on viety Vatiin, mutta valvojan on tarkoitus arvioida tarkastustiheyttä kohdekohtaisesti oikean tason määrittämiseksi. Ilmoitusvelvollisten toimintojen ja toimipaikkojen lisäksi terveydensuojelulain toteutumista valvotaan yhteydenottojen perusteella myös muissa kohteissa. Tarkastuksia ja tehtävien käsittelyjärjestystä on tarvittaessa harkinnan mukaan muutettava, jotta terveysturvallisuutta vakavimmin uhkaavat asiat voidaan priorisoida.

Tarkastukset sisältävät arvion mm. huoneiston soveltuvuudesta toimintaan, toiminnan hygieenisyydestä, ilmanvaihdon riittävydestä, saniteettitilojen riittävydestä ja asianmukaisuudesta, siivoustilojen asianmukaisuudesta, omavalvontasuunnitelman sisällöstä ja asiakirjahallinnasta.

Kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohteen yleinen tarkastustiheys. Tarkastusten perusteella kohteen riskit voidaan arvioida yksilöllisesti ja tarkastustiheyttä voidaan muuttaa sen mukaan tarvittaessa.

Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä ovat mm. altistuvien ihmisten määrä, altistavan tekijän vaarallisuus ja altistuksen kesto. Lisäksi riskiin vaikuttavat toiminnan- harjoittajan asiantuntemus ja asenne sekä huoneiston olosuhteet.

Terveyshaittaepäilyjä käsitellä ensisijaisina, mutta harkinnassa on kohdekohtaisesti huomioitava, missä ovat haavoittuvimmat asiakasryhmät ja suurimmat terveydelliset riskit.

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastus kirjataan aina valvontatietojärjestelmään (Vatiin) ja tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka täyttää sille asetetut vaatimukset ja jossa huomioidaan muun muassa toimialakohtaiset ohjeet. Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa Vati-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten.

Terveydensuojelulakiin on 2022 alusta tuotu asiakirjatarkastuksen käsite. Sillä tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään myös oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksen tulisi kohdistua tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen. Asiakirjatarkastuksilla ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi viranomaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa tai lausuntojen antamista.

Valviran laatiman terveydensuojelun valvontaohjeiston riskiluokituksen mukainen tarkastusmäärä ei toteudu Turussa resurssivajeen vuoksi. Valvontasuunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrää on vaikea arvioida. Terveydensuojelussa valvontasuunnitelman ulkopuolisen valvonnan osuus on 60-70 % tarkastuksista. Tämän vuoksi tavoitteelliseksi kokonaistarkastusmääräksi on asetettu 385 tarkastusta vuodessa. Tämä on muutosta aiempaan, koska erilaiset säännöllisesti toistuvat kuntalaisten ohjaus ja neuvonta, viranomais- ja asiantuntijalausunnat, valvontaohjelman painopisteenä olevat elinympäristöterveyttä edistävät tehtävät sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen olosuhdevalvonta ja terveyshaittaepäilyjen selvittäminen ovat merkittäviä ja aikaa vieviä tehtäviä.

3.5. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja projektit

Terveydensuojelun viranomaisvalvonta tukeutuu laboratoriotutkimuksiin. Talousveden sekä uima- ja allasvesien laadun valvonta on osa kohteen suunnitelmallista valvontaa ja valvontasuunnitelmaan sisällytetään arvio otettavista viranomaisnäytteistä. Terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset on tehtävä Ruokaviraston

hyväksymässä laboratoriossa. Terveystensuojelulain mukaisia tutkimuksia tekevistä laboratorioista ja niiden vaatimuksista on säädetty terveystensuojelulaissa ja valtioneuvoston antamassa asetuksessa (152/2015) elintarvikelain, rehulain ja terveystensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista. Terveystensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti näytteenottamisesta ja tutkimuksista, talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Terveystensuojelulain mukainen näytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 4.

Talovesivalvontaan kuuluvat Turun Vesi Oy:n jakama verkostovesi, pienempien vesilaitosten vesi sekä elintarvikevalmistuksessa tai yleisessä käytössä olevien kaivojen/säiliöiden vesi. Myös alkutuotannossa käytettävää pesu- ja kasteluvettä valvotaan. Muissa kuin vesilaitoksissa keskitytään omavalvonnan toimivuuden valvontaan.

Uimavesivalvontaan kuuluu yleisessä käytössä olevien uima-altaiden vesi sekä yleisten uimarantojen vesi.

Uimahalleissa jatketaan pintahygienianäytteiden ottamista käyttäen ATP-mittaria. Allasvesinäytteet tutkitaan Lounais-Suomen vesi ja ympäristötutkimus Oy:ssa.

Pintahygienianäytteitä otetaan TsL 13 §:n mukaisista huoneistoista.

Ensisijaisissa tiloissa jatketaan näytteenottoprojektia Legionellan esiintyvyydestä talous- ja lämpimässä käyttövedessä.

Valvontaprojekti kokoontumishuoneistojen yhteydessä olevista saunatiloista.

3.6. Hallinnolliset pakkokeinot terveystensuojeluvalvonnassa

Hallintopakkoa käyttämällä on tarkoitus saada säännöstä tai muun velvoitetta rikkova toimimaan lainmukaisesti. Hallintopakon käyttäminen edellyttää aina erityistä säännöstä, joka määrittelee viranomaisen toimivallan laajuuden ja perusteet. Mikäli haitan aiheuttaja ei ole ryhtynyt (TsL 27 §:n tai 51 §:n perusteella annetun kehotuksen mukaisesti) toimenpiteisiin haitan poistamiseksi tai sen rajoittamiseksi annettuun määräaikaan mennessä, kunnan terveystensuojeluviranomainen voi antaa määräyksen, jota voidaan tehostaa asettamalla uhkasakko (TsL 53 §). Kunnan terveystensuojeluviranomainen voi myös teettää korjaukset haitan aiheuttajan kustannuksella (esim. siivotusmuustapaukset). Asunnon tarkastaminen voidaan myös määrätä TsL 46.2 §:n perusteella. Itse uhkasakko- ja teettämismenettelyistä säädetään uhkasakkolaissa, johon useimmissa erityislaeissa viitataan. Uhkasakkolaki on hallintopakkomenettelyn yleislaki, jota noudatetaan kaikkien hallinnonalojen hallintopakkomenettelyissä. Terveystensuojeluviranomainen antaa haitan aiheuttajalle kiellon tai määräyksen laittoman toiminnan lopettamiseksi tai tilanteen saattamiseksi lailliseksi (päävelvoite) määräajassa. Määräystä voidaan tehostaa asettamalla uhka, että määräyksen laiminlyönnistä seuraa uhkasakko, teettämis- tai keskeytysuhka. Tavoitteena on tällöin saada uhan kohde

itse täyttämään velvoitteensa. Uhkasakkolain mukainen menettely on kaksivaiheista. Toisessa vaiheessa täyttämättä jääneen päävelvoitteen asettanut viranomainen määrää sen täytäntöön pantavaksi eli uhkasakon maksettavaksi, toimenpiteen teetettäväksi laiminlyöjän kustannuksella tai toiminnan keskeytettäväksi.

Hallinnollisia pakkokeinoasioita käsitellään terveydensuojelussa noin 40 kpl vuodessa.

4 Tupakkavalvonta

Tupakkavalvonta perustuu Tupakkalakiin (549/2016) Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Kunta huolehtii alueellaan toimenpiteistä tupakoinnin lopettamiseksi sekä valvoo alueellaan tupakkalain nojalla annettujen säännösten noudattamista. Tupakkaa ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan kunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Ympäristöterveydenhuolto myöntää myyntilupia sekä valvoo tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja sijoittelua myyntipisteissä, myynnin omavalvontaa, mainontaa sekä tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamista.

Asuntoyhteisöt voivat hakea tupakointikieltoja, jotka valvontaviranomaisen on määrättävä, mikäli edellytykset kiellolle täyttyvät.

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma on osa kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Tupakkalain valvontasuunnitelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Tupakkalakia on uudistettu useaan kertaan ja viimeisimmät uudistukset vahvistettiin lakiin keväällä 2023. Hallituksen esitys uusista muutoksista lakiin on käsittelyssä vuoden 2025 alussa ja siinä tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä. Uudistuksessa niin sanotut nikotiinipussit otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallitaan noudattaen niille asetettuja sääntöjä, joilla pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä, harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta. Vuonna 2023 voimaantulleissa uudistuksissa on

yhdenmukaistettu tuotepakkauksia ja tuotteiden ulkoasua (niin kutsuttu plain packaging). Jatkossa tupakointikielto koskee myös leikkikenttiä, lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille sekä yleisiä uimarantoja (ajallisesti rajoitettuna). Lisäksi sääntelyä tupakointikielloista ja niiden valvonnasta asuntoyhteisöissä on selkeytetty. Myynnin osalta keskeinen muutos koskee omavalvontavelvollisuuden laajentumista tuotteiden lainmukaisuuden sekä jäljitettävyyden valvontaan. Esilläpitokieltota on laajennettu kosemaan tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettuihin tuotteisiin ja lakiin on lisätty tupakkatuotteen maustamiseen (tunnusomaiset tuoksut ja maut) tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto. Hintahyvityskielto koskee jatkossa ainoastaan vähittäismyyntiä ja etämyyntikielto on laajennettu kosemaan poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita.

Useiden muutosten myötä valvonta on kokenut isoja muutoksia, jotka vaativat valvonnalta vaativampaa perehtymistä.

4.1. Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat mm. tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinipussien vähittäis- ja tukkumyyntipaikat, tupakointitilat (ravintolat ja hotellit) sekä tupakointikieltoalueet (tapahtumat, leikkikentät ja uimarannat). Kunnan valvontasuunnitelman tavoitteena on valvonnan laadukkuus, riskiperusteisuus ja terveyshaittojen ehkäisy. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja -haittojen syntymistä. Lain tarkoituksena on vähentää ympäristön tupakansavulle altistumista kaikissa ikäryhmissä.

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden (223 kpl) tarkastustiheys on tupakointitiloissa 0,3 ja myyntipaikoissa 0,5. Tarkastustiheys vastaa 118 kohdetta sekä tupakointikieltoalueita siten, että oleellimmat tupakkalain näkökohdat tulevat tarkastuksissa huomioiduksi. Valvira on määritellyt kohdetyyppikohtaisen tarkastustiheyden. Tämä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei ole tehty riskinarviointia. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaa tupakkalain säännöksiä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella.

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluu ilmoitusten ja hakemusten käsittely, kohteisiin tehtävät tarkastukset ja uusintatarkastukset. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus.

Tarkastuskertomus tehdään Vati-tietojärjestelmään käyttäen Valviran laatimaa tarkastuslomakepohjaa. Lomakkeet ovat myös Vati-tietojärjestelmän tarkastuslomakepohjina.

Tarkastuslomakkeiden käyttö yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti ja mahdollistaa mm. valvonnan laatutietojen seuraamisen.

Tupakkavalvonnan toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet monet tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja – rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Tupakkalain muutosten lisäksi valvontaan vaikuttaa myös muuttunut markkinavalvontalainsäädäntö sekä kertakäyttömuoveja koskeva lainsäädäntö (SUP-direktiivi).

4.1.1. Valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Markkinoille tulee jatkuvasti uusia tuotteita, jotka joko käyttötarkoitukseltaan vastaavat tupakkaa tai muistuttavat muodoltaan läheisesti tupakkatuotteita ja tupakointivälineitä, mutta eivät sisällä tupakkaa tai sen vastiketta. Tällaisia tuotteita ovat muun muassa sähkösavukkeet, energia-/yrttinuuska sekä erilaiset tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden ulkonäköä mukailevat makeiset. Ne vetoavat usein erityisesti alaikäisiin ja saavat heidät kiinnostumaan tupakkatuotteiden käytöstä. Valvontaa haastaa markkinoinnin moninaiset kanavat, ja yhä enemmän sitä toteutetaan internetissä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tarkastusten yhteydessä onkin hyvä käydä läpi myyntipaikan mahdolliset verkko- ja sosiaalisen median sivut ja puuttua mahdollisiin mainonnallisiin elementteihin (Markkinointikielto kattaa kaikki tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet sekä kaiken myyntityöstämistöiminnan).

Tupakkalain valvontaohjelmakaudella 2025-2028 painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. **Valvontaohjelman painopisteet vuosina 2025-2028 liittyvät savuttomien nikotiinituotteiden (nikotiinipussit) tuotevalvontaan, laittoman kaupan ehkäisyn ja tuotteiden jäljitettävyyden valvontaan sekä etämyyntikiellon ja markkinoinnin valvontaan.** Lisäksi tavoitteena on kehittää tupakkalain valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista.

Painopistealueisiin sisällytetään vielä edelliseltä kaudelta jääneet ravintoloiden tupakointitiloihin kohdistuvat tarkastukset.

Valviran tupakkarekisteri on muuttunut Turre -järjestelmäksi ja sen päivittäminen tulee vaatimaan resursseja.

Valvonnan näkökulmasta merkittävä muutos on omavalvontavelvollisuuden laajentuminen tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan ikärajavalvonnan lisäksi. Tarkoituksena on, että koko myyntiketju osallistuu tuotevalvontaan aiempaa tehokkaammin ja että lainvastaisia tuotteita ei myydä kuluttajille.

Omavalvonnan laajentuminen edellä mainitusti tukee kuntien ja Valviran tehtävää osaltaan varmistaa, että toiminta vastaa laissa säädettyä. Painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia.

Yhteistyötä tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön välillä tulee kehittää niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain tavoitteiden toteutumista. Tämä tukee ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemoja (yhtenäinen valvonta ja yhteistyö).

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin on tullut vaiheittain 20.5.2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunnistus. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita uusiin pakollisiin merkintöihin. Lisäksi valvonnan toteuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittoa kauppaan.

Edellä mainitun lisäksi kuntien on myyntipakkausten merkintöjä koskevassa valvonnassaan hyvä huomioida myös muusta lainsäädännöstä tulevat velvoitteet. Esimerkiksi jätelain (646/2011) nojalla kansallisesti toimeenpantu SUP-direktiivi edellyttää tupakkatuotteita ja suodattimia koskevia merkintävaatimuksia, joita koskevista mahdollisista puutteista kunnan on ilmoitettava jätelain valvontaviranomaisena toimivalle Turvallisuus- ja Kemikaalivirastolle (Tukes).

Tupakkalain 74 §:n mukaisesti tupakointikielto laajeni leikkikentille ja yleisille uimarannoille. Näiden suhteen tullaan valvontaa tekemään muun toiminnan yhteydessä, ilmoitusten perusteella ja tarvittaessa. Huomiota tullaan kiinnittämään varsinaisen tupakoinnin lisäksi tupakointikieltomerkintöihin.

4.1.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan on varattava riittävästi työaika- ja henkilöresursseja tupakkalain

säännöllisen valvonnan lisäksi myös muuhun tupakkalain valvontaan. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ovat esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa, tupakkatuotteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa, tupakointikieltojen rikkomista tai tupakansavun kulkeutumista sisätiloihin. Lakiuudistusten myötä mm. uimarantoja ja leikkikenttiä koskevat tupakointikiellot ja niiden valvonta tullaan toteuttamaan pääosin valitusten perusteella. Tällaiset yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niissä on taustalla epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokituksen mukainen laskennallinen tarkastusmäärä vuodelle 2025 olisi 118 tarkastusta. Tupakanmyyntiä 204 paikassa $\times 0,5 = 102$ tarkastusta/vuosi. Tavoitteellinen tarkastusmäärä vuodelle 2025 on 118 tarkastusta huomioiden suunnitelmallisen valvonnan lisäksi suoritettava suunnitelman ulkopuolinen valvontatyö, lausunnot, asiakasyhteydenotot, sidosryhmäyhteistyö sekä suurtapahtumat ja yleisötilaisuudet.

Tupakkavalvonnassa resurssivaje vastaa 1 htv:n työmäärää.

4.1.2.1. Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalain vuoden 2017 muutoksen myötä kunnan on määrättävä tupakointikielto taloyhtiön huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin asuntoyhteisön hakemuksesta. Kieltojen määräämisen lisäksi asuntoyhteisöjen neuvonta ja ohjaus tupakkalain mukaisen kiellon hakemiseen työllistää säännöllisesti. Jo määrättyjen tupakointikieltojen valvonta kuuluu kunnalle tupakkalain mukaisesti. Kieltojen rikkomisesta tulee asiakasyhteydenottoja, joiden perusteella valvontaa tehdään.

Yhden hakemuksen käsittelyaika vaihtelee 1 kk – 6 kk. Hakemuksien määrää vuodessa ei pystytä arvioimaan, vuoden toteuman perusteella asuntoyhteisöjen tupakointikielloja määrätään 25 kpl. Parveketupakointikieltojen valvontakohteiden määrä vaihtelee vuosittain ja valvontatoimenpiteiden määrää on mahdotonta arvioida.

5 Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta

Nikotiinivalmisteiden valvonta perustuu Lääkelakiin (395/1987). Nikotiinivalmisteet, joita käytetään tupakasta vieroittamiseen, ovat lääkelain alaisia ja niiden myynti on luvanvaraista. Luvan myöntää ja myyntiä valvoo ympäristöterveys. Valvonta tapahtuu pääasiassa muun valvonnan yhteydessä.

6 Eläinlääkintähuolto

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain tarkoittama suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä laissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitus suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista. Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

6.1. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Eläinlääkintähuollon perusyksikössä työskentelee kaksi valvontaeläinlääkäri ja kolme eläintenhoitajaa. Valvontaeläinlääkäri tekee kaikki ilmoituksen varaisten toimijoiden (eläinkaupat, laajamittainen seura- ja harrastuseläintenpito) tarkastukset ja epäilyyn perustuvat tarkastukset sekä eläintautilain

mukaisia tarkastuksia. Eläintautien vastustaminen sekä tulevat lainsäätöuudistukset tuovat muutoksia eläinlääkintähuollon toimintaan.

6.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

6.2.1. Peruseläinlääkäripalvelu

Turun kaupungilla on sopimus yksityisten eläinlääkäriasemien kanssa kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisestä Turun kaupungin alueella virka-aikana (arkisin klo 08.00–16.00). Yksityiset eläinlääkäriasemat perivät hoidosta hinnastonsa mukaisen maksun.

Lemmikkien eläinlääkäripalveluja Turussa virka-aikana (arkisin 8-16) antavat koirille, kissoille ja muille pienikokoisille lemmikkieläimille seuraavat yksityiset eläinlääkäriasemat: Eläinlääkäriasema Pet-Vet ja Koira-Kissaklinikka.

Hyöty- ja suurelainten hoidosta vastaa sopimuksen perusteella Liedon ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue.

6.2.2. Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Hyötyeläinten eläinlääkäripalvelut päivystyksineen ostetaan Liedon ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueelta. Sopimus on voimassa vuoden 2026 loppuun.

6.2.3. Kiireellinen eläinlääkäriapu

6.2.3.1. Suureläinpäivystys

Hyötyeläinten eläinlääkäripalvelut päivystyksineen ostetaan Liedon ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueelta. Sopimus on voimassa vuoden 2026 loppuun.

6.2.3.2. Pieneläinpäivystys

Turun kaupungilla on sopimus pieneläinpäivystyksen järjestämisestä maakunnallisesti Papuvet Oy:n kanssa. Sopimus on voimassa 1.1.2025 alkaen.

6.3. Eläinhoitola

Eläinhoitolassa työskentelee kolme eläintenhoitajaa, jotka huolehtivat löytö- ja haltuun otettujen eläinten hoidosta. Eläinhoitolassa on arviolta maksullisia hoitovuorokausia 2900 / vuosi ja löytö- ja haltuun otettujen eläinten hoitopalveluja myydään 17 kunnalle.

7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveyden valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan valvontakohdetyypeittäin.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa huomioidaan:

- Suunnitelmallisten tarkastusten osuus kaikista tarkastuksista (%)
- Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (Arviointi- ja ohjauskäynnit)

Lautakunnassa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto arvioi kuntien valvontasuunnitelmia sekä niiden toteutumista. Valvontasuunnitelmien ja niiden toteuman arviointia voidaan tehdä valvontayksikön arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

8 LIITE 1 Kuntien valvontaa ohjaavaa keskeistä lainsäädäntöä

Ympäristöterveydenhuollon määrittävä lainsäädäntö

- 1) Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta (616/2021)
- 2) Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- 3) Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)

Elintarvikevalvonnan lainsäädäntöä

- 1) Elintarvikelaki (2973/2021)
- 2) Valvonta-asetus (EY) N:o 625/2017
- 3) Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta 315/2021
- 4) Elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- 5) Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- 6) Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) N:o 854/2004
- 7) Komission asetus (EY) N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista
- 8) Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)
- 9) Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) N:o 178/2002
- 10) Valtioneuvoston asetus elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista (152/2015)
- 11) Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)
- 12) Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)
- 13) Komission asetus pakastettujen elintarvikkeiden lämpötilojen seurannasta kuljetuksen, välivarastoinnin ja varastoinnin aikana (EY) N:o 37/2005
- 14) Elintarviketietoasetus (EY) N:o 1169/2011
- 15) MMM:n asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille N:o 834/2014
- 16) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista (EY) N:o 1935/2004
- 17) Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista (EU) N:o 10/2011

Terveydensuojelun lainsäädäntöä

- 1) Terveydensuojelulaki (763/94)
- 2) Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- 3) STM:n asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista N:o 545/2015
- 4) Talousvesi
  - i. STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
  - ii. STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- 5) Uimavedet
  - i. Allasvedet
    1. STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatu- vaatimuksista
  - ii. Uimarantavedet
    1. STM:n asetus 177/2008 yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (ns. EU uimarantavesien valvontaan)
    2. STM:n asetus 354/2008 pienten yleisten uimaranto- jen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta.
- 6) STM:n asetus suurten yleisötilaisuuksien hygieenisistä järjestelyistä ja jätehuollosta (405/2009) 7) Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011

Tupakka- ja nikotiinivalvonnan lainsäädäntöä

- 1) Tupakkalaki 29.6.2016/549
- 2) STM:n päätös tupakointivälineistä (1158/1999)
- 3) STM:n omavalvontasuunnitelmamääräys: STM:n määräyskokoelma (dnro 1999:53)
- 4) Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016) Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016)
- 5) Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016)
- 6) Lääkelaki (395/1987) 54 a-e §:t

Eläinlääkintähuolto

- 1) Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023)
- 2) Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)
- 3) Valtioneuvoston asetus eläinlääkintähuollosta (1031/2009)
- 4) Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista (316/2021)

Muut lainsäädäntö

- 1) Hallintolaki (434/2003)
- 2) Kuntalaki 10.4.2015/410,
- 3) Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (N:o 665/2006)
- 4) Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (N:o 78/2011)
- 5) Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009)

9 LIITE 2. VALVONTAKOhteet JA TARKASTUSMÄÄRÄT 2025

Taulukko1. Elintarvikevalvonnan toiminnot ja suunnitellut tarkastukset 2025

Toimintaluokka	Toimintoja	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Suunnitellut tarkastukset, tapahtumia
Yhteensä	1822	530	1392	974
Alkutuotanto	36	0	26	2
<u>Elint. valm., ei</u> <u>maito/liha/kala/muna/vilja-</u> <u>kasvis</u>	33	21	15	27
Elintarvikekontaktimateriaalit	39	3	36	11
Elintarvikkeiden kuljetukset	52	0	52	8
Elintarvikkeiden myynti	396	50	354	136
Elintarvikkeiden tarjoilu	1091	392	795	600
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	33	5	28	15
Kala-ala	5	5	0	19
Liha-ala	11	11	0	52
Maitoala	2	2	0	4
Vienti ja tuonti	61	20	43	43
Vilja- ja kasvisala	61	21	41	57

Taulukko 2. Terveystensuojeluvalvonnan toiminnot ja suunnitellut tarkastukset 2025

Toimintaluokka	Toimintoja	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Suunnitellut tarkastukset
Yhteensä	963	50	913	287
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	195	0	195	49
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	46	0	46	15
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	117	0	117	2
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	28	28	0	28
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	7	7	0	7
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	70	0	70	14
Muut ympäristöterveysvalvonnan kohteet	1	1	0	1
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	142	0	142	47
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	209	0	209	70
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	36	0	36	12
Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	52	0	52	17
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	37	0	37	12
Talousveden toimittaminen	5	4	1	4
Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	1	1	0	1
Virkistystoiminta, yleisölle avoimet saunat	17	9	8	8

Taulukko 3. Eläinten hyvinvoinnin valvontakohteet 2025 (kpl)

Toimija	Kpl
Eläinkaupat	4
Eläinhoitolat	4
Ammattimaiset lemmikkieläinten pito- paikat	5
Yhdistykset / välitystoiminta	8
Muu	1
Hevostallit, ammattimainen	15

10 LIITE 3. NÄYTTEENOTTO-SUUNNITELMA

10.1. ELINTARVIKELAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO

Vuosittain vaihtelevat näytteenottoprojektit (toteutus 1-3 kpl/vuosi) määritellään tarkemmin vuosittain suunnitelmatekstissä. Vaihtoehtoisia projekteja vuosittain:

1. Vähittäismyyntiprojekti

Näytteenottokohteet: Elintarvikkeiden vähittäismyynti, kuten tukut, myymälät, varastot, kioskit
Näyte: elintarvike

Näytemäärät: 20-30 kpl tutkimuslaboratorio: Eurofins Raisio

Tehtävät tutkimukset: mikrobiologiset tai kemialliset tutkimukset (määritellään elintarviketyypin mukaan)

2. Tarjoilupaikkaprojekti

Näytteenottokohteet: Elintarvikkeiden tarjoilupaikat, kuten ravintolat, suurtalouskeittiöt, pubit

Näyte: elintarvike, jää, paistorasva

Näytemäärä: 30-60 kpl Tutkimuslaboratorio: Eurofins Raisio

Tehtävät tutkimukset: mikrobiologiset tai kemialliset tutkimukset (määritellään elintarviketyypin mukaan)

3. Pintahygienianäyteprojekti

Näytteenottokohteet: joko vähittäismyynti tai tarjoilupaikka

Näyte: pintahygienianäyte

Näytemäärä: 20-60 kpl

Tutkimusväline: SystemSURE luminometri Tehtävät tutkimukset: ATP-testi

4. Vuosittain suoritettavat näyteprojektit (mahdollisuuksien mukaan):

a. Mansikoiden alkuperän tutkimus

Näytteenottokohteet: ulkomyynti, torimyynti, kausimyynti, muu vähittäismyynti Näyte: mansikka

Näytemäärä: 1-6 kpl

Tutkimuslaboratorio: Ruokavirasto, Laboratorio- ja tutkimuslinja

Tehtävät tutkimukset: isotooppitutkimus

b. Maahantuodut erityistakuutuotteet

Näytteenottokohteet: maahantuoja

Näyte: maahantuodut erityistakuutuotteet

Näytemäärä: 1-3 kpl (5 osanäytettä)

Tutkimuslaboratorio: Eurofins

Tutkimukset: salmonella

c. Sienten ja marjojen radioaktiivisuusseuranta

Näytteenottopaikka: Tori

Ulkomyyntipaikat tmv näyte: sienet, marjat näytemäärä: 5 kpl

Tutkimuslaboratorio: Lounais-Suomen Vesi- ja ympäristötutkimus Oy

Tehtävät tutkimukset: Cs-137

d. Muita elintarvikevalvonnan valvonta- ja näytteenottoprojekteja, joita mahdollisesti toteutetaan vuosittain:

- Ruokaviraston projektit, hankkeet ja seurantaohjelmat ohjeistuksen ja harkinnan mukaan
- EU-lainsäädäntöön perustuvat seurantaohjelmat

- Viranomaisyhteistyönäytteet (esim. Tulli) erikseen sovittuna ja harkinnan mukaan
- Laitoksista näytteitä tarvittaessa omavalvonnan varmistamiseksi
- Uusintanäytteet, kun tulos on ollut huono
- Muut tarpeelliset tutkimukset, joita tarvitaan asian selvittämiseksi

Näytteet tutkitaan Eurofins Scientific Finland Oy:ssä tai Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa

10.2. TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO

UIMARANTAVEDET:

- Uimarannat yht. 64 kpl
- Uusintanäytteet

UIMA-ALLASVEDET:

- Allasvedet yht. 700 kpl
- Uusintanäytteet

TALOUSVEDET:

- jaksottaisen seurannan näytteet 8 kpl
- 138 jatkuvan seurannan näytettä
- Vesiosuuskuntien näytteet, 1 kpl
- Yhteydenottojen perusteella otettavat näytteet
- Terveyshaittaepäilyihin liittyvä näytteenotto
- Uusintanäytteet

PINTAPUHTAUSNÄYTTEET:

- 200 kpl uima-allastilat, pesu- ja pukuhuoneet, koulut- ja päiväkodit sekä kauneushoitolat ja tatuointipaikat

PROJEKTI:

- Ensisijaisten kohteiden Legionella valvonta; Legionellan esiintyvyys talous- ja lämpimässä käyttövedessä

10.3. ELÄINLÄÄKINTAHUOLLON NÄYTTEENOTTO

Eläinsuojelu

- Mahdolliset näytteet 0-10 kpl, Obduktio Ruokavirasto, tutkiminen maksutonta

Eläintautilain mukainen valvonta, tutkiminen maksutonta.

Taudinpurkauksia mahdotonta ennustaa

- Salmonellavalvonta tiloja 3 kpl näytemäärä 10 kpl
- Sivutuotevalvonta, ei näytteenottoa v. 2025
- Esikotelomätä , näytemäärä tarkentuu myöhemmin
- Vierasainevalvonta 4/vuosi